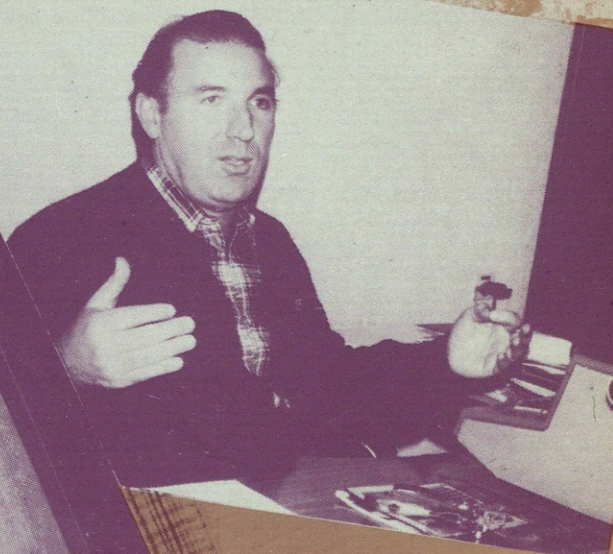
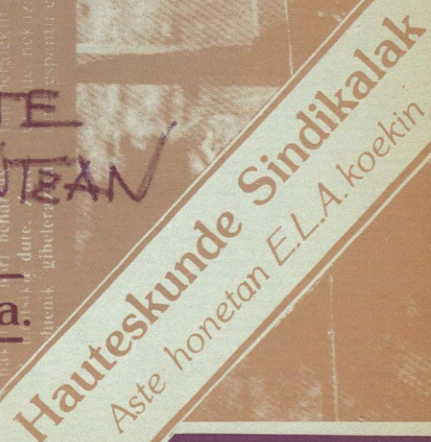

1982 - Urria 31 - XLVgarren urtea 950 zenbakia 75 peza

Hauteskundeak: Horrela zegoen belodromoa.
XABIER ERRO J.A. ARANA MARTIJA

[illegible]

E.L.A.
hauteskude
sindikalak
 aste honetan E.L.A. koekin

Gipuzkoa'ko jakintza bearrak, iraunkor eta etengabeko ardura eskatzen dute. Bereziak eta ormenka edatuak izanik, elkar artu ta saillean egin bearreko lana.

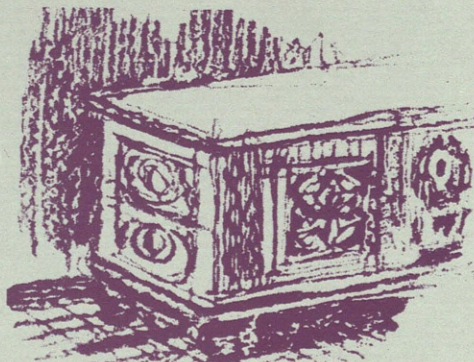
Donosti-Aurrezki-Kutxa'k lortutako etekiñak ez ditu erabili oi banakako laguntzan, Gipuzko-erriaren onerako bai ordea. Zuri Kutxan jarritako diruak korritua ematen dizu baita orretaz gaiñera zu, Donosti-Aurrezki-Kutxa'ren bidez ekintza auetako lankide izentatu ere:

- Miramon'en, Arbide-Dorreak ber-eraiki, Bidebietan, "Moneda" izeneko baseria ta Azpeiti'n, Enparan-jauregia zar-berritu.
- Ateraldi-Argitaraldi-Gipuzko-Bazkunak eta "Dr. Camino" izeneko jakintza sailak, Idazti argitaratzea.
- Donosti'n, arduradun guzientzat irikia dagon, Dr. Camino Idaztitegia.
- Jakintza-ekiñaldiak, Donostiko Aretoan eta Gipuzkoa'ko 17 gela-nagusietan.
- Erti-Erakusketak, Eibar, Donosti ta Zumai'ko Aretoetan. Gipuzkoa'ko jakintza-lagundi ta bazkun askori, laguntza ta babes.

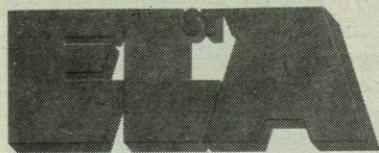
Jakintza sail
ontan ere

lankide zaitugu, Gipuzko-
erriari lagun egin bai diozu.

ZU ERE ONTAN LAGUNTZAILLE ZAITUGU

**IA EUN URTE DARAMAZKIGU GIPUZKO-ERRIAREN
ALDE LANEAN. IA EUN URTE!**

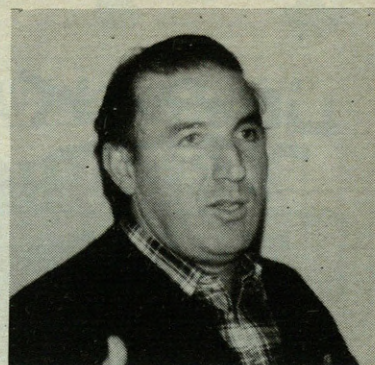
Orain dela aste pare bat LAB sindikatukoekin solasaldi bat egin ondoren, oraingoan ELA dakargu gure orrietara. Euskal Herriko sindikaturik indartsuenak argitzen dizkigu here asmoak, indarra, eritziak...

Salvadorreko komandante gerriero batek, Salvador Cayetano Carpiok hainzuzen, «munduak ez daki oraindik zer gertatzen ari den El Salvador-en, ez daki gerra gorri honetaz, zenbateraino den inumanua yankiek herri hoentako biztanlego-ezabatze politikari eman dioten tankera», zioen hango aldizkari batean, herari gertatutako esperientziatako bat kontatu baino lehen.

- 2 Aste Giroa
- 4 Hauteskunde sindikalak: ElAkoekin gaurkon
- 8 El Salvador: Irabazteko egarritz.
- 11 Saharara ARGIArekin.
- 12 Herriko Plaza
- 14 Euskal Herriko Pirineoak Xabier Erroren eskutik
- 17 Hauteskundeak: horrela zegoen belodromoa
- 19 J.M. Iriondorekin hizketan: telebistarako pausua zain
- 24 Luma zorrotzuz: J.A. Arana Martija
- 26 Ipurbeltz: komikia izatetik haur aldizkaria izatera
- 29 Michael Ende
- 30 Trieste Joyceren Odisean
- 32 Trikitrixa Txapelketa: gazteenak eta onenak
- 34 Zinema: John Huston bidaia-ria
- 36 Teatreroak: «Amadeus» eta «La noche de San Juan»
- 38 Jo... adarra
- 39 Bertsoak
- 40 Azkenekoa: Joxe Mollarri.

Loiolako Irratia hain ezaguna bada euskaldunen artean ez da gutxiago han, eta bere sorreratik, lan egiten duen Jose Mari Iriondo. Irratitik bertsolari, trikitilari eta euskal kirolen mundura hurbildua. Telenortetik euskal telebistarako bidean.

Aste honetan J.A. Arana Martija eta Jon Etxaide ditugu gurekin. Kultur orrialdetan hor dituzue literaturaz, zinemas, teatroaz etabarraz hainbat eta hainbat artikulu. Bai eta ere trikitilarien txapelketari buruzkoa.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia kooperatiba.

Zuzendari kazetaria: Koldo San Julian.

Erredakzioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uria, Xalbardin, Jon, Xabier Etxaniz, Joseba Alvarez.

Idazleak: Enrike Amonarriz, Mikel Antza, K. Argiñano, «Astema», Joxe Azurmendi, B. Bakai-koa, «Beltza», R. Castellano, Carlos Donoso, Mikel Hernandez

Abaitua, Felix Ibargutxi, Rufino Iraola, Julen Kalzada, Pello Lizaralde, «Mendiaga», «Murumendi», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Joseba Sarrionandia, «Trikuharri», «Txillardegi», Jon Urrujolegi, «Xinaberri».

Marraskilariak: Antton Olariaga, Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Luis Otaegi, Arturo, Txema Ormazabal.

Administrazioa: Iñaki Ugarteburu, Pepi Zabaleta, Joxe Mari Osolaza.

D.L.: 80-1963

Helbidea: ARGIA, Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea etxea, behea. DONOSTIA-12.

Telefonoa: (943) 28 33 99

GRAFICAS SEMI - Plz. Lasala, 3 - S. S.

HARPIDE SARIA

Normala	2.500 pta.
Laguntzazkoa	pta.
Estatutik	
kanpo	3.500 pta.
Airez	5.400 pta.
Ale bakarra	75 pta.

ASTE GIROA

LIBURUAK

HELMHE HEINE. TXERRI-TXOAREN EZKONTZA. Benjamin bilduma. E.V. 190 pta. 40 orri.

Benjamin bildumatik «kale-kumeak» taldeak euskaratu digun 3. ipuina da begibistan agertzen zaizuen hau. Egilea «Hiru lagunak» eta «Zenbat zenbatzen duen elefante batek» asmatu dituen bera dugu, orain arte Euskal Herrian «Hiru lagunak» besterik argitaratu ez den arren.

Gaia herri-ere zerritan dator. Norbaitek ezagutuko ditu Heineren zerriak eta gogoratuko da ziru zein atsegin gertatzen diren zerri zahar eta kumeen irudi horiek, beren pertsona jantzi eta guzti.

Zerri bat ezkontzekotan dagoela eta, here lagun guztiei hots egiten die bildu eta ezkontza eguneko bazkaritara denak gonbidatuak direla esateko. Baina ezkontza orok eskatzen du jantzi apainen erakusketa, eta jantzi hauek lortzeko nola konpontzen diren ikusi nahi duenak liburudendaren batetara jo beharko ipuina nola bukatzen den jakiteko.

Marrazki eta margoaz ez dugu gauza herririk esango, halere, ipuin honetan margoak duen garrantzia lehenen mailakoa dela esan behar.

Beraz zerri apaizak eta be-taurrekodunak ezagutu nahi badituzue, orain duzue aukera.

EL INCONSCIENTE COLECTIVO VASCO

A. ORTIZ-OSÉS/F.K. MAYR

A. ORTIZ-OSÉS/F.K.-MAYR. EL INCONSCIENTE COLECTIVO VASCO. Txertoia. Ipar Haizea 16. 750 pta. 242 orri.

Euskaldunok dugun gizarte mitologia eta psikosozial sinismena aztertzeraz dator Txertoak kaleratu duen «El inconsciente colectivo vasco» delako hori.

Eta lan hau egin duten Ortiz-Oses eta Mayr-ek orain bi-tartean gaizki adierazi den euskaldunon mitologia jorratu nahi lukete. Euskal mitologia ez dela ugarte bat, inguruko herriei berdintasun eta harreman estu batzuz bizi dituela.

Euskaldunon Mari jainkosak dituen aurkako bi esana-hiak: lehena, galdutakoa, ez-kortasuna eta bestalde geroa, emankortasuna e.a. Mari hau beste herritan nola agertzen den e.a.

Bestalde oso gai zientifikoak ditugu: mito hermeneutika, erotika heretikoa eta beste horrelako hainbat.

Guri liburuari buruz hau bururatu zaigu. Liburua berez-

oso teknikoa da, honetan ikasia eta jantzia denak ulertuko duena, arlo honetan ezer irakurri edo entzun ez duenarentzat zaila eta gogorregia gertatuko, gure ustez bahintzat. Eta erabiltzen den hiztegiari begiratzeara besterik ez da, teknizismo eta filosofi hitzen parrastak ikusteko.

Interesgarria bezain zaila.

ARANZADI. SETAS DEL PAIS VASCO. 12. sorta. CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE SAN SEBASTIAN. 450 pta. 35 lamina.

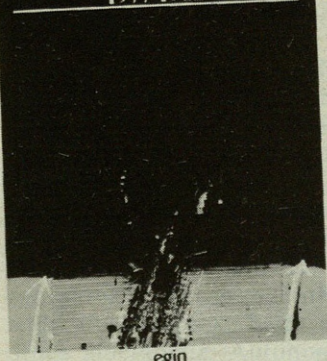
Aspaldi ekin zion Arantzadik Aurrezki Kutxa Municipalaren laguntzarekin Euskal Herriko ziza motak banan banan mailakatu eta kaleratzeari. Eta zoritxarrez gure herriak zientzi mailan horrelako arlotan jasan duen murritzasuna dela eta, lan honen jarraipenari atseginez begiratzen diogu.

Laminak beti bezain apainak datozkigu nahiz atzean datozen aipaketak gaztelera hutsaz egon. Honez gero 414 lamina dituztela eta aurrera!!

Ez dakit zizak biltzeko garairik egokienean gauden, baina norbait horrelakorik bururatuko balitz, kontuz ibiltzeko besterik ez diot opa, eta jaso baino lehen ederki ziurta dadin, bada ez bada ere.

Euskadi

1977-1982

egin

EGIN. EUSKADI.
1977-1982. Egin. 400 pta. 272 orri.

Euskadi azken 5 urtetan zein atekatatik igaro den gogoratzena datozkigu Egin-eko kazetariak bilduma eskergarri honekin. 5 urte hauetako eguneroko herririk garrantzitsuenak dakartza liburua, orri bakoitzean 5, 6 edo argazki gehiago sartuz. Bertan ditugu poliziak Errenteriako dendetan osten, Ruperez ETA ko aldi-zakariak irakurtzen, Viana Iribar, Montzon, alderdi egunak e.d.

Iruriko Etxahun hil zela, Martin Zabaletak Everest ikurrinaz apaindu zuela, Arregiren heriotzerainoko tortura, Korrika dela, Garaikoetxearen hitzaldien arrakasta, estatutua, eta ezin konta ahalezko gertakizun gehiago.

Baina liburu mardul honek badu besterik ere, 77-82 bitarteko demografiak, industria ibilerak, kultura-zko gorabeherak, kanpo salerosketa, inkestak, e.a. Oronen gainerik Euskal Herriak jasan duen errealtatea, 5 urtez hizi izan dugun politiko, kultural eta beste hainbeste zapalkuntza, espero zena, lortu ez dena e.a. Politikaz eta gizarteaz dira gehien agertzen diren gorabeherak, eta «Egin» aldi-zakariaren ikuspuntutik datorrela kontutan hartu behar. Baina herriz diogu, ororen gainerik Euskal Herriak azken 5 urtetan bizitakoaren bilduma-mardularen interesa ezin zalantzan jarri.

ALFONSO OTAZU. LA BURGUESIA REVOLUCIONARIA VASCA A FINALES DEL SIGLO XVIII.
Txertoa. Askatasun Haizea 53. 490 pta. 143 orri.

Badoa herriaz eta Txertoa Euskal Herriari buruzko liburuak argitaratzeko bidean. Historia-zko liburuak argitaratutako azken liburuak haur eta bi azterketa bereziz osatua. Lehenengoa Euskal Herrian 1766. urteko matxinadak izan zuen errepresioa da eta bigarrena Frantziako iraultza garaian izandako inkisizioa.

Azterketak ez dira oso sakonak, eta egileak ere ez zuen lan handi bat egiteko asmo zehatzik, ezer baino, bide erakusle edo gidari bat da, inkisizioaz ari den azterketaren neurriak garbi asko uzten duenez.

XVIII. mende bukaerako nahasketak dauka xedezat, nekazarien altxaketak, terreniente eta itsas ertzeko burgesen elkar-keta altxaketa itzaltzeko, Frantziako iraultza garaian Donostiako arazo eta gorabeherak e.a.

Helburu handiegirik gabeko historia-zko bi azterketen bilduma.

LA BURGUESIA REVOLUCIONARIA VASCA

a fines del siglo XVIII

ALFONSO DE OTAZU

LA INQUISICION Y LA REVOLUCION FRANCESA EN EL PAIS VASCO

LA REPRESSION DE LA MATXINADA DE 1766

EDITORIAL TXERTO

ALDIZKARIAK andalán

Periodico general argenteo. 6" 36" del 15 al 30 de octubre 1982 100 pags.

EL VOTO A LA IZQUIERDA

soria semanal

periódico independiente de información general

El Gobernador Civil atesora para UCD las investigaciones policiales en torno al asesinato de la joven Encarnación Vicente Muñoz

En una sala de conferencias... La UCD atesora las investigaciones policiales en torno al asesinato de la joven Encarnación Vicente Muñoz...

Habrán 600 en la provincia AP y PSOE emitirán interventores a todas las mesas electorales

Tardetxunda sin aburrirte la noche el nuevo cómplice

LES 126 PREMIERS EMPLOIS

Hauteskundeen karrera bizi eta gogor doala esaten badugu urriaren 28koak bururatuko zaizkio mundu guztiari. Hainbeste esames, buruko min eta amets txar sor erazten ari duten hauteskunde famatuak. Asko jokutzen du partida honetan alderdi bakoitzak eta torniloak ahalik eta estuen uzten saiatzen dira denak. Baina badira beste hauteskunde batzuk ezkutuagoa egiten ari direnak. Sindikalak. Besteen ondoan beren brilo guztia galdurik. Hauteskunde horietatik zer aterako denaren arauera, datozen urteetan Euskal Herriko sindikalgintzak eramango dituen bideak markatuak geratuko dira. Horrek gure politikaren eta ekonomiaren arloan suposatzen duen guztiaz. LAB (Langile Abertzaleen Batzordeak) sindikatuarekin solasaldi bat izan genuen orain bi aste. Oraingoan ELAkoengana jo dugu, eta kontu hauek esan dizkiguna ANTONIO MENDOZA izan da.

«ELA GABE EZ DAGO AKORDIORIK»

ARGIA.- Ze espazio betetzen duzue Euskal Herriko sindikalgintzan?

ELA.- Orainxe ari gara hauteskunde sindikalak egiten; eta datu orokorrak datorren urtarrila arte jakiterik izango ez badugu ere, baditugu jadanik %25 etan zer gertatu denaren ideia. Horien arauera badirudi Euskal Herrian aurreko hauteskundeetatik aldaketa izugarririk ez dugula ezagutuko. Dena dela, esan dizut nola oraingoz egin diren %25 horietako ondorioak besterik ez dugula eskuartean. Datu horiei begira igotzen ari gara.

A.- Aurreko hauteskundeetan atera ziren ondorioei begira hitz egin beharko dugu orduan.

E.- Euskal Herriko sindikalismoaren espazioa hiru aukera definituk betetzen dugu. Beste aukerarik ez dagoenik ez dizut esango, bakoitza bere errepresentatibitatearekin. Baina globalki harturik, euskal langileen aukerak hiru sindikaturen bidetik joan dira. Nafarroa kenduta, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoan langileen ordezkaritza %70 hartzera iritsi gara esan dezakegu hiru sindikatu hauen artean. («Eusko Langileen Alkarta-

suna», «Comisiones Obreras» eta «Unión General de Trabajadores» sindikatuak ari da, jakina). Eta hiru horien artean ELA %42k aukeratzen du.

Zer esan nahi du honek? Batetik, hiru horien artean, portzentai horrekin, langileen ordezkaritza zabal bat dutela, Europako beste zenbait herriekin konparatuta adibidez. Bestetik, ELAri dagokionez, gehiengo dauka, eta gehiago igotzea espero dugu. Hori horrela, gaurkigandik legea jarraituz, «Lan Harreman Kontseilua» bezalako erakundeetan ELAk «beto» posibili-

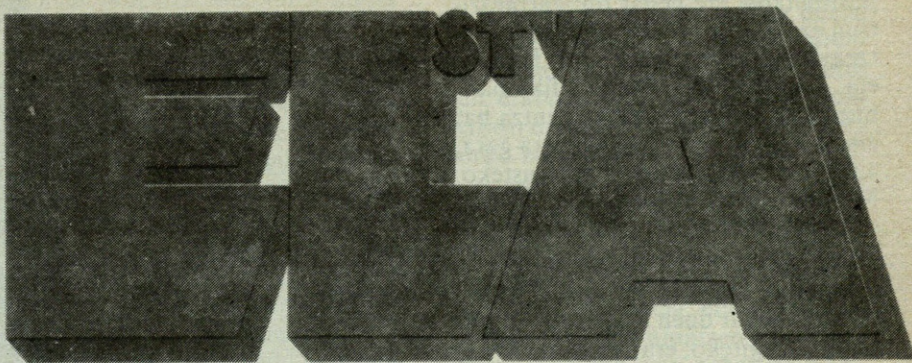
tatea dauka. Hau da: Euskal Herrian ezin dela akordio sindikalik egin guzterekin kontatu gabe, Comisiones eta UGTk bakarrik ezin dute egin.

A.- Panorama hori ez da Espainiko Estatuan planteiatzen dena bera.

E.- ELAk hainbesterainoko indarririk ez balu, Espainiako modelua Euskal Herrian ere berdin-berdin ezarria dagoela esan nahiko luke. Gure presentziak ordea hautsi egiten du planteiaketa hori. Mundu guztiak ezagutzen du alor honetan gure helburua: marko ezberdin bat planteiatu behar dugula Euskal Herri mailan, gure neurrietara moldatua. Estatuko egoerarekin gauza askotan antza badu Euskadikoak, beste batzuetan ordea alderantziz. Autonomi prozesua, esate baterako, ez litzateke posible izango gure langileak euskal erakundeak ez baleuzka.

A.- Afiliaketaren arazoari helduko diogu. Euskal Herrian afiliaketa maila oso apala dagoela esan ohi da beti.

E.- Euskal Herrian afiliazioa estatutu osokoa kontuan hartuta baino dezentex haundiagoa dela esan genezake. Guk ez daukagu besteren datu konkreturik, baina gutxi gora behera euskal langileen arteko %20tik %25erako tarte horretan daude afiliatuak gure ustez; estatuan kota askoz ere txikiagoa da. Gure kota ere oso txikia dela esan lezake norbaitek. Baina kontutan euki behar dugu,

erakunde bat, sindikatu guztiek eta bakoitzak zenbat bazkide dituzten kontrolatuko duen erakunde bat.

Gure sindikatuan kontatzen ditugun afiliatuak, dena dela, osoki afiliatuak dauden eta kuota ordaintzen dutenak dira, benetako bazkideak.

A.- Zuen ustez, beraz, gure langileen artean dagoen afiliaketa neurria egokia da. Baina hauteskunde sindikaletan ematen den abstentzionismoa?

E.- Orain arteko hauteskundeetan ez dirudi abstentzionismo haundiegirik dagoenik; nahiz eta enpresatik enpresara kopuruak asko aldatzen diren. %80 inguruko partizipaketa zifra ari dira ematen, eta neurri egoki samarrak dirudite.

ez duen sindikalgintza bat.

A.- Goazen hauteskunde hauetako burrukara. Zer eskaintzen dio ELAk langile bati?

E.- Langile bat bakarka nagusiarren aurrean defentsarik gabe geratzen da. Sindikatu batek egin behar duena, beraz, lehenik langileak biltzea da, ugazabaren aurrean indarra euki ahal izateko. Eta sindikatu guztiek, gureak ere bai, daukaten helburua: Euskal Herriko langile guztiak elkartzea. Badakigu zaila dela, baina aurrera goazen bitartean urratsak emana joango gara.

Ondoren beste arazo bat azaltzen da: elkarteak bakarrik ez duela langileen problematika osoa konponetzen, eta sindikatu batek orduan zerbiztu batzuk eta planteiamentu batzuk egin behar ditu. Asistentzia hori kontutan hartuaz, ELA da asistentzia juridiko eta teknikoaren ezertxo ere kobratzen ez duen sindikatu bakarra kuotaren barruan sartzen da. Beste alde batetik erresistentzia kaxarena-

—«Hauteskundeetako erresultatuen %25 ezagutzen dugu, eta igotzen ari gara»

konparazio batera, aldamenean dugun Frantzia kota hori %17koa dela. Alemanian aldiz %35-40 daude afiliaturik. Guzti hori asalarituen kontutan harturik; industrian kopuru horiek igo egiten bait dira.

Ez ahaztu bestalde sindikalgintzak lau urte besterik ez duela. Hori ikusita, afiliaketa maila oso garrantzitsutzat daukagu Euskadikoak. Estatu mailan ere afiliaketa igoaz joanen zela uste genuen. Baina han eraman den praktika sindikalaren ondorioz afiliatuen kopurua apala da.

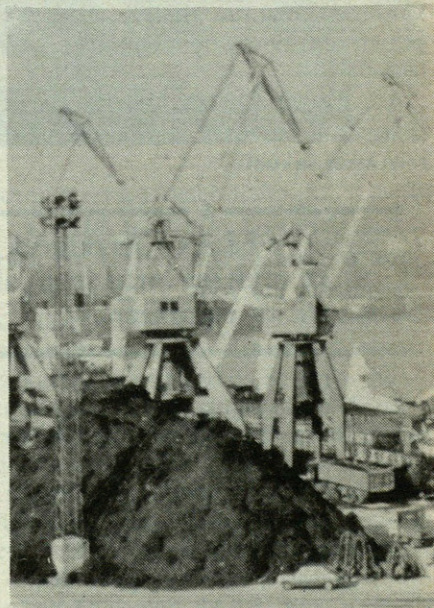
A.- Ematen al duzue zuen sindikatuen duen afiliatu kopuruaren xifrarik?

E.- Ez dugu ematen gure afiliatuak zenbat diren zenbakirik. Bakoitzak nahi dituen numeroak esatea ez zaigu egoki iruditzen. Behin baino gehiagotan aldarrikatu dugu sortu behar dela

A.- Orain aste pare bat LAB sindikatukoek esaten zigutenaren arauera, sindikatu hartako afiliatuen ezaugarri garbi samar batzuk atera genitzaizkeen. ELAn afiliaturik dagoen langile jendeak ba al du halako ezaugarri berezirik, ze motatako langileak biltzen dituzue?

E.- Urte hauetan gauza bat lortu dugula uste dugu: ELAko bazkideak, halako karakteristika zehatzik ez eukitzea, adibidez alderdi batekin lotura politiko, ideologiko edo teorikorik ez eukitzea. Une honetan ELA barruan era ezberdin askotako jende ezberdin asko dago, inmigratu asko ere bai. Zabaltasun haundia lortu dugu.

Ze aukera egiten du ELA aukeratzeko duen jendeak? Sindikalgintza moderno bat. Sindikalgintza abertzale bar, gure lanaren markoa Euskal Herria delako. Eta lotura politikorik

dago. Nagusiarekin borroka bat has-
ten denean asmo onak eukitzearekin
ez da aski: irauteko eta irabazteko
posibilitatea ere behar du; garrantzi-
tsua ez da nolanahi iskanbila bat sor-
tzea, irabaztea baino, Euskal Herrian
eta estatuan, langileari, afiliatuari,
huelgan dagoenean diru laguntza bat
ematen zaion sindikatu bakarra gara,
4.000 eta 5.000 pezeta artean asteko.
Minimo bat da, egia; baina langileak
ez dezala greba bat galdu iraun ezin
duelako edo jatekorik ez duelako.

Sindikak heziketa da sindikatu ba-
tek bete behar duen beste lan bat, mi-
litanteak egiteko; erakunde batek mi-
litanterik gabe ez bait dezake funtzio-
natu. Horretarako eskola bat dauka-
gu muntaturik, bere permanentzia
eta guzti.

**A.- Langile guztiak elkartzeko aldera
lan egitea aipatu diguzu. Ze bidetatik
jotzea zenukete nahiago, dauden sindi-
katuak sendotuz ala bat haundia osa-
tuz?**

E.- Sindikatu baten helburua bat
osatzea izan ohi da. Baina hor gauza
bat gertatzen da: berak izan nahi due-
la bat hori. Ikusi behar dena orduan
eredu sindikalen artean langilerian
azetaziorik haundiena zeinek duen
da. Alde horretatik, orain dela urte
batzuk abaniko sindikalak oso zaba-
la ematen bazuen, gaur egun estutzen
ari da, gelditzen diren sindikatuak
gero eta haundiago azaltzen dira.
Egia da batasun batera jo behar du-
gula, baina zenbait sindikatu aukera
politikoen mende dagoen bitartean
oso zail ikusten da hori. Gure lanak
orduan bi aldetatik jo behar du: gure
aukera sindikala ahal dugun gehiena
indartzea eta bestetik alboko sindika-
tuekin ekintza batasun bat aurrera
ateratzea. Nahiz eta jakin gure sindi-
katuaren helburua ahalik eta langile
gehien biltzea eta bere babesean har-
tzea dela.

**A.- Zertan bereizten zarete Comi-
siones-etik eta UGTtik, ba al da be-
reiztasun sakonik?**

—«ELAk bazkideek karakteristika berezirik
ez eukitzea lortu dugu, alderdi politikoekin lotura-
rik ez eukitzea».

E.- Hasteko, guk ekintzaren mar-
kotzat Hego Euskal Herria hartzen
dugu, lau eskualde historikoak; ho-
rrek printzipioz bereizten gaitu estatu
mailan ari diren sindikatuetatik,
ELAk abertzaletasunaren eta Euska-
diko egoeraren barruan egiten duela-
ko bere lana. ELAk bere lana beste

maila batean planteiatzeko asmorik
ez du, nazionalitate sindikatu bezala
irauten du. Beste nazionalitateetan ez
dira askorik sortu, egia da. Baina lan-
gileen artean onartua dagoela dirudi;
eta Euskal Herrian maioritario iza-
teak zerbait esan nahi du.

Beste bereizketa bar, bai Comisi-
ones-ek eta bai UGTek nahi duten
zentralizaketan datza; bai negoziaketa-
tan, bai aspektu guztietan. Horrek
burokratizapen sindikal batera era-
maten du. Ez burokratizapena
UGTk edo Comisionesek enpleatuak
dauzkalako, baizik eta erabaki guz-
tiak puntu batean hartzen direlako.
ANE, AMI eta abar horren adibide
dira: langileen interesak baino gehia-
go sektore batzuenek jokatzeko dute-
la, langile sektore baten, politikoko
sektore baten, sindikatu sektore baten
edo nagusi sektore baten interesek.
Gure praktika alderantziz da, deszen-

sozial bati uko egiten dio, baina baita
Euskadi mailan eman daitekeen pak-
tu bati ere. Ez dugu inola ere Madri-
len egin ez duguna Euskadin egitea
planteiatzen.

Zergatik hori? Afiliatuak manten-
durik bizi den sindikatu batek langi-
leek nahi ez dutena egin ezin duelako;
afiliazioa desegintzea izango litzate-
ke, eta sindikatu bera desegintzea
ondorioz. Beste gauza da beste zen-
bait interesengantik, politikoak eta
abar, langile elkartasun izatea ga-
rrantzia gutxiagokoa izatea, bere es-
tategia beste bide batzutatik marka-
turik daukalako, eta baita bere finan-
tziaketa are.

Beste sindikatuetatik bereizten gai-
tuen hirugarren aspektua gure inde-
pendentzia erabatekoa da. ELAn
ezin du kargu sindikalik euki kargu
politikoren bat daukanak, mundu
guztiak dakien legez. Baina hori ere
garrantzizkoa izanik, sindikatu bati
independentzia ematen diona autosu-
fizientzia ekonomikoa da. Sindika-
tuak zerbitzu horiek denak eman be-
har dizkio langileari eta aldi berean
bazkide kuota bidez mantenduz. Os-
terantzean, ekonomi bideak beste
nonbaitetik atera behar dira. Eta la-
guntzen duenak beti pasatzen du fak-
tura. Kontutan euki behar da gauza
bat: interes politikoak eta sindikalak
zenbait alditan elkarrekin badoaz
ere, beste batzutan elkarren kontra
jartzen direla, eta interes politikoak
sindikalak bere menpe hartu nahi iza-
ten ditu.

tralizapen sakon bat ematen da, tai-
llerrretako sekzio sindikalek ere au-
tonomia sendo bat dute.

**A.- Ez ote da izango estatu mailan
egin diren akordio horietara ez dizute-
la joateko deirik egin eta orain akor-
dio horiek ukatzen dituzuela?**

E.- ELAk estatu mailako paktu

A.- Eta LAB bezalako sindikatu batetik zerk bereizten zaituzte?

E.- Hori berek esan beharko dute, baina haiengandik bereizten gaituena modelu sindikala dela uste dugu. ELA sindikatu instituzional bat da, erakundeen aldera jotzen du, baita ere partizipazio batekin. Eta LAB, piska bat aldatzen ari da, ez dakigu ze neurritaraino aldatuko den, baina badirudi ez duela sindikatu bat antolatuko nahi mugimendu bat baizik. Hor dago alde nagusia. Langile mugimendua bat ez da organizazio bat, eta gu organizazio bat gara.

A.- Comisiones eta UGTtik sindikatu modeluak bereizten omen zaituzte, haiek modelu politiko baten menpean daudela. Ba al du ideologiarik ELAk?

E.- Sindikatu batek ezin du esan anti-ideologikoa denik edo inon ideologiarik ez daukanik. ELAren ideologia eta pentsakizuna hortxe dago, printzipioetan. Garrantzitsua hau da: ELA hartzeko diren erabakiak bere bazkideek hartzen dituzten erabakien funtziotan direla, eta ez kanpoko erabakien funtziotan, ez politikoen gain.

A.- Baina ba al dago gizarte eredu edo modelu bat ELAren buruan?

E.- ELAko jendearen buruan egon daiteke gizarte modelo bat, baina hori gizartearen eboluzioarekin batera joaten da planteiatzen, eta alderdi politikoek zer esan haundia daukate. Oso beste gauza da edozein alderdik planteia dezakeen gizarte modelua sindikatuari ongi iruditzen zaion ala ez. Ongi iruditzen bazaio onartu egingen du, eta gaizki iruditzen bazaio borroka egin beharko du, eredu hori planteiatzen duena edonor dela ere.

A.- Ideologiaren arazo hori, dena dela, konkretatuko da gaurko arazoek aurpegi ematerakoan, krisi ekonomikoari adibidez.

E.- Azken kongresuetako erabakiak irakurritz gero, orain dela hiru urtekoak beste errebindikapen eta erabakiren artean sindikatuaren erlazio politiko edo programa aztertuz. Aurtengoan alderantziz izan da, esplikazio ekonomiko bat izan da, ELA ekonomiaz zer pentsatzen duen. Zaila izango litzateke hori bi hitzetan adieraztea; hor daude, bestalde, kongresuko erabakiak. Puntu oinarritzekoena, eta gehien eztabaidatu dena, krisiari ze irtenbide ikusten dizkiogun hori izan da.

A.- Luzarorako ikusten al duzue zuek ere krisia?

E.- Krisia ez da goizetik guera

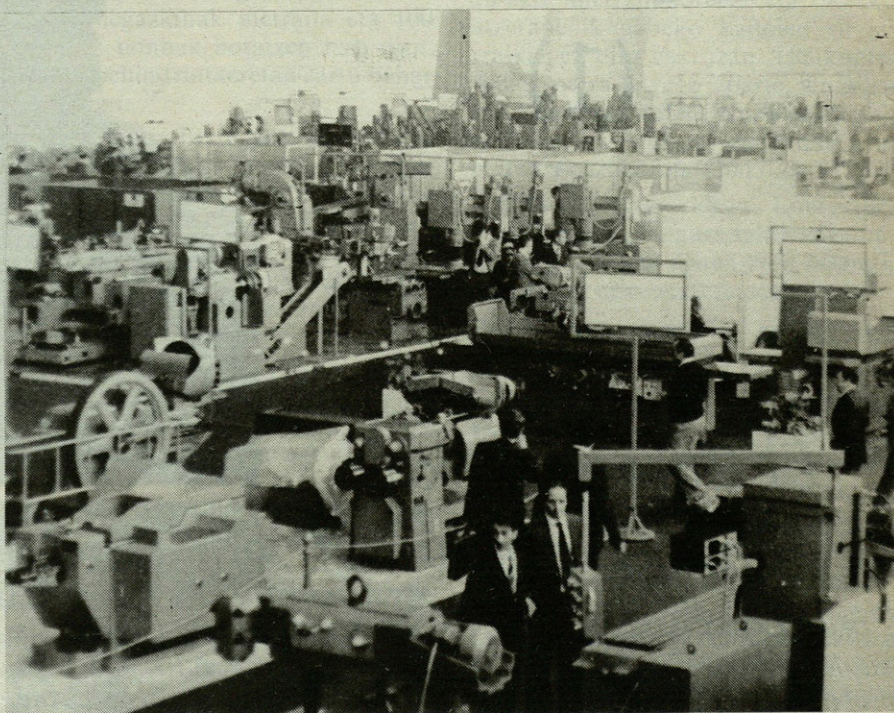
pasako den gauza bat, denbora bat iraunen du. Daukan arazo bat langileen gain erortzea da, kapitalismoaren krisi guztietan gertatzen den bezala. Agertzen ari den beste ezaugarri bat berriz produktibitatearen gorakada izugarria da; produktibitatea gora doan bezala langabezia ere gora doa. Industrian lehengo enplegu kopuruetara iristea ezinezkoa izango da. Horrek baditu irtenbide batzuk. Zerbitzuen sektoreari bultzada bat eman behar zaio. Alde horretatik subdesarrolaturik gaude; langileria %37 besterik ez da ari zerbitzuetan Euskal Herrian. Estatu mailan ere, berez gu-

gresuko penentzietan dago. Hala ere esan genezake ELA Eusko Jaurlaritzaren balorapena hartzen duen neurri bakoitzaren arauera egiten duela. Ez bakarrik kongresu mailan; prentsa mailan ere etabar kritikatu ditugun erabakiak izan dira. Begira zer gertatu den administratzaile lokal eta horko iskanbilekin.

A.- Sistema honen barruan interbi-deak aurki dakizkioke, beraz, krisiari.

E.- Bai, eta borrokan jarraitu behar dugula. Sistemak eboluzio batzuk eukitzean dituela, eta erremediorik gabe, sistema aldatzen ez den bitartean borroka egin behar da langi-

—«Sistema aldatuko balitz ere sindikatuak berdin berdin jarraitu beharko luke langile eta afiliatuen interesak defenditzen».

txiako behar zuelarik, %44 badira. Sektore horri aurrerakada haundi bat eragin behar diogu beraz. Eta dena dela, industrian sortu den langabezia guztia ez du zerbitzuen sektoreak irentsi ahal izanen, eta garbi dago produktibitatea gora joan den bezala erreparto bat bat egin beharko da, lan orduetan, erretiroetan eta bar.

A.- Eusko Jaurlaritzak daraman politika ekonomikoaren aurrean ze jarrera du ELAk, errekonbertsio industrialaz atabarr?

E.- Lehen esan dizudan bezala, arazo ekonomikoaren azterketa kon-

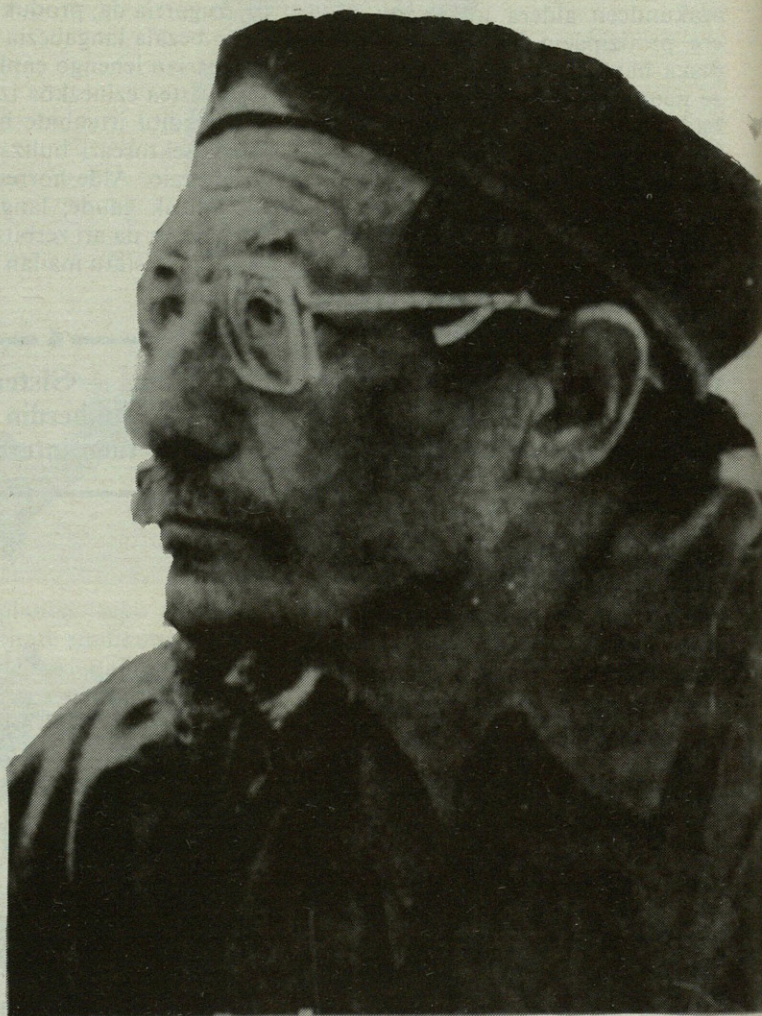
leen interesak defenditzen.

A.- Alde horretatik izango litzateke zuen eta LABen arteko bereiztasuna.

E.- Uste dut LABek ere planteiatuko duela langileen defentsa sistema honetan ez duela sistema aldaketa bakarrik planteatuko. Sistema aldatuko balitz ere sindikatuak berdin berdin jarraitu beharko luke bere langile eta afiliatuen interesak defenditzen. Langileak bere indarra euki behar du edozein sistematan bere burua eta bere interesak defenditzeko.

AGIÑA

IRABAZTEKO EGARRIZ (1)

El Salvadorreko gerrilaren buruaren egunkaria

IRABAZTEKO EGARRIZ (1) logureari ebatsitako tartetan idatzitako lerroak dituzu hauek. Heriotza gertu, zergatik jakin gabe bonbapean hil behar duten umeak inguruan, lagun maiteak desagertz-en direlako arima izoztuta.

El Salvadorren gertatzen dena munduak jakin dezan gizon batek oihu egiten digu. Salvador Cayetano Carpio dugu —mendian Marcial izengoitiz ezaguna—, gerrilaren «Comandante en Jefe» delakoa.

Datorrena Mexikoko «¡Por esto!» aldizkariak ezagutara zuen orain urtebetetsu. Aurtengo martxoan Panama-n «Diálogo social» hilabetekariak herrargitaratu zuen; bigarren honetatik aukeratu dugu zenbait pasarte, inperialismoaren jokabide hiltzailea eta herriaren jarkiera bikaina ondo baino hobeto erakusten digutenak. Guk dakigula, ez da Euskal Herrira beste inolako komunikabidez izugarri-ko testigantza honen herririk iritsi.

«Apolinario Serrano» Frontea borrokan dagoen eskualde batean ohiz-

ko bisita egiten nagoela, etsaiaren lehenbizko mogimenduetaz ohartz

gara. Irailaren 28— an etsaiak 600 bat soldadu gutxienez lurreratzen ditu helikopteroz. Ojos de Agua aldean hori, gu gauden mendiaren ekialdean.

Aurrean defentsarako prestatzen gara, atakerako talde batzuk alboetatik bildatzen ditugu.

Chalatenango-n tropa bereziak

Biharamunean tropa hauek, gugarazuzen zuzen etorri beharrean, Honduraseko mugaldera abiatzen dira. Sumpul-eko zubia lehertzen dute, hortikako ihesa galeraziz. Bitartean, hegaldetik beste bataloi bat sartzen da, El Gallinero eta La Laguna kanpamenduak hartuaz —ez guda gogorrik egin gabe—, Las Flores lekuraino

hedatzen direlarik. Inguratu nahi gaituzte noski.

Arratsalde honetan -irailak 30- Volcancillo-ren iparraldean beste bataloi bat heldu da, El Carrizal eta La Laguna herrisen artean. Chalatenangotik gora beste bataloi bat, goialdetik atera ez gaitezen: Peñas, El Aguacate, Loma Largatik alegia. 120 kilometro koadratutako inguru heresia osatu dute.

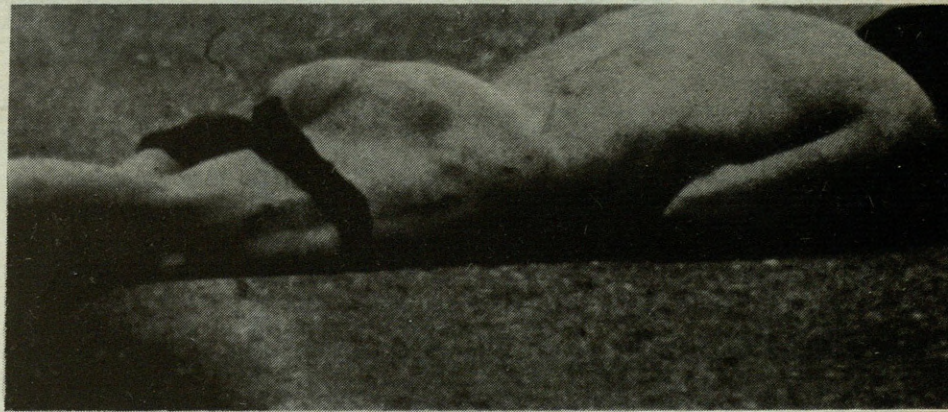
Aurrean bost mila soldadu ditugu, gehi beste mila batzuk erretagoardian. Aski artilleria dute, abiazioa eta helikopteroak. Laupabost bataloi inguruan, bizpahiru berehala erasotzeko gertu.

Hona jarri diguten ingurapenaren mugak: sartalde eta iparraldetik: Concepción Quezaltepeque, Comalapa, El Carrizal; ipar-ekialdetik: El Zapotal, Ojos de Agua; hegoaldetik: Las Vueltas eta Chalatenango. Atzean beste inguru bat, La Laguna-Conacaste, El Gallinero-Las Minas, Chalatenango hiriraino.

Barnean, gerrilak betidanik menperatu duen eskualde menditsu bat. Mila eta gehiago metrotako tontorrak. Sasiz josia mendia, 1663 metrotako El Volcancillo dugu gailurra. Behean, bailaran, arestian aipatutako herriskak eta beste hamaika baserri.

El Salvadorreko armadaren tropak Chalatenango-n

Nola ez Gorrotatu...?

Etsaiari eutsi

Arratsaldean «Fuga Magisters» direlako hegazkinak metraila eta 100 kilotako bonbak botatzen hasi dira. Aldian behin trintxeretan sartu behar izan dugu.

Hegotik ez beste alde guztietatik 105 milimetrotako bateriak su egin dute. Etsaia igo ez zedin lehen borroka gertatu dira. Su-hatzez bezala alde batean Carrizal-La Lagunatik bestean Ojos de Aguatik bultza egin dute. El Volcancillo-runtz estutu nahirik.

Arratsaldeko aurreratze horiek eutsi ahal izan dira. La Lagunatik gure unitate bat tinko egon da amorerik eman gabe. Etsaiaren 60, 81, 120

milimetrotako mortairukadak, 105 milimetrotako kainukadak, 30 eta 50-eko metrailadoreen eta 90-eko atzerapenik gabeko kañoien su jarraikia ez dira aski izan. Helikopteroak, metra-latzeaz aparte, kañoien sua zuzentzen zuten, gibelego tropak aurreratzen zituzten, zaurituak eramaten zituzten, eta abar.

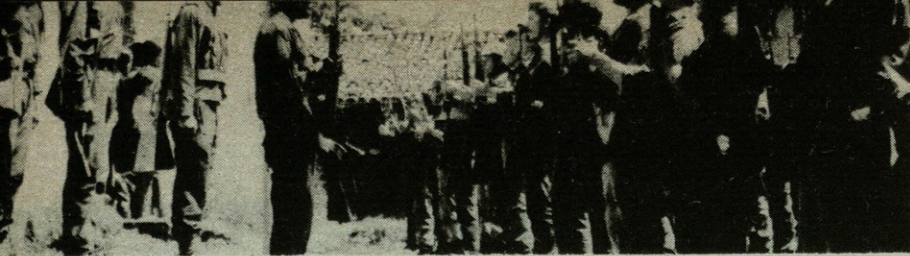
Ojos de Agua aldean, Lomas del Cebollar zelaian, gure talde txiki batek berdin aurre egiten zion etsaiari, eta honek ezin aurrera segi.

Gerrilaren operazio militar bat planeatuz

Lehen guda hauetan eta bonbazkatzek trintxeretatik kanporatzen uzten gintuztela, kontra-ofentsibarako planak zehaztu genituen. Atzeratzea, babesa, herrien ebakuazioa agian, inguruaren haustea nondik, eta abar.

Unitate bakoitzarentzako betebeharrak banatu ziren, eta buruzagiak izendatu. Indarrak koordinatzekotan bi lagun geratu ziren. Etsaiak Komandante Burua (bere buruaz ari da) estuegi ingura ez zezan komenientzia ikusi zen, eta beraz ingurapen hura hautsi beharra.

Plana egin eta bide posibleak ikasi ziren. Komandante-burua lagunduz hauek joango ziren: hogeita-hamar soldadu eta seguritate lagunak. Operazioaren buruan Neto laguna etorriko zen, «Apolinario Serrano» Frontearen bigarren burua. Gauza batean oker egin genuen: armarik gabe-ko gehiegizko jendearekin emendatu genuen zutabea. Larogei baino gehiago ginen beraz, gizon-emakumeak -emakumeotarik bat hilabete batzuetako haurdun- eta urte gutxitako lau haur.

Gauaren zai

Iluntzean Montaña-ren hegoalde-runtz abiatzen gara. Zirkun-zarkun gauaren beltzean. Harriekin haragia urratuz, lokatz likinetan blai. Kañioen orruek bazterrak izutzen dituzte, gu gailurretik urruntzen gara.

Kanpamendu batean atsedean txiki bat hartu eta aurrera. Martxa hasi eta hamabi ordu geroago, nekeak jota zegoen tropa, haitz zorrotzek kolpatua. Umeek geroztik eta negar gehiago egiten zuten.

Helburua ez genuen oraindik erdietsi: Las Vueltas-eko bidea zeharkatu etsaiaren ingurapen nagusia bertan hautsi ahal izateko. Hortarako hiru kilometro falta genuen. Gauez Volcancillo-tik jaitsiak ginen eta Los Naranjos hegira hurbilduak ginen, gertu ginen baina egunaren argiak hartu gintuen. Aurreraxeago joatea erabaki genuen, **zacatalen** artean makurtuta, zuhaixketatako adarrez kamufaturik.

Zortziak baino lehen —urriaren lehenengoan hau—, jarraitzea zuhurra ez zela ikusi genuen. Inguratzin gintuzten mendi kaskoak etsaiak hartuak zeuden, aldiaren behinka metrailak gogoratzen zigunetz.

Ingurapen hertsia benetan. Gure esploratzaileek informatu zigutenez, gainalde guzti-guztiak zeuden hartuak. Bidezidor guztietan mortairuz armatutako soldaduak.

Sasietan izkutatzea erabaki genuen, eta gauari itxadon aurrera egiteko. Zuhaitzez arras estalita zegoen amildegi batera jeitsi ginen, bada. Gardiak eta ingurukoaren azterketak antolatu ziren.

Umeen negarrak kezkatzen gintuen.

Aurkituak! Borroka hasten da

Goizeko zortziretan ekialderuntz joana zen esploratzaile bat saldatua heldu da, alde hartako tropak ikusi gaituela eta gugana zuzen-zuzen datorrela.

Ordurarte ezinbestekoa izan ezean borrokarik ez egiteko agindua emana genuen. Zetozen haiek eustekotan unitate batzuk utzita zutabearen atzeratzea saiaturiko genuen.

Nor bere zulotik gudurako prestatzen gara. Esperoan, denbora gutxi baina tentsio bizian gaude. Segidan, balen burrunbak buru gaineen.

Bost minututako txoke laburra dugu. **Zacatalen** gainean gobernu genozidaren hiru soldadu gertatzen dira, hilik. Gainerakoek, arrastaka, ihes egitea lortzen dute. Gutariko bat hankan zauritu dute.

Egunak hasi besterik ez du egin!

Egoera ezin larriagoan gaude orain. Zulo batean gaude eta gure gain zernahi soldadu dugu: ondo lekuak beraz, eta egunak hasi besterik ez du egin!

Gure parean oso hegi maldatsua dago; hura igotzeko gure azpian dugun erreka zeharkatzea aski dugu. Gure esploratzaileek ezagutzeko beta izan dute. Horren tontorrera iritsi aurretik, baso luze bat dago, eta zuhaixka zarratuak gero, itzalpean ibiltzeko primerakoak. Errekaren adar estu batetik igotzen gara, salto tipitan erortzen den kristalezko urak guk baino errazago du bidea.

Urrautzi hau tontorrean sortzen da. Pausoz pauso, beso-belaunak odoletan, haitzetan eta uretan barrena basora hurbiltzen gara.

Odola: herri baten borroka sinboloa

Goiti noala, bat-batean, haitz guztietan odol zantzu bat dagoela oharitzen naiz. Hankan zauritutakoa gure laguna da, abangoardiara pasatu baita. Herria oparo ixurtzen ari den odolaren sinbolo bizia da; aldi berean, berriz, etsaiak jarrai dezakeen aztarna. Etengabe metrailatzen gaitu honek —ikusteke, mendi guztiari tiraka. Iparramerikarren helikopteroak goian dabilizkigu, joan eta etorri, behin eta berriro, baju-bajuan, metrailetak orruka beti ere.

Mortairu danbadez lekutu nahi gaituzte, baina tiroak urrun erortzen dira. Engainatu ditugula pentsarazten digu honek. Gauarte iritsiko ahal gara horrela, gauez behin betikoz hanka egiteko.

Ez zuhaixkarik mogi

Tunel batean gaude: gotik ikusi ezinezko parajea. Eguzkia ere ez zaigu sartzen. Adarrik ez astintzeko agindua ematen da, bestela kanpotik ikusiko litzateke eta. Alboko mendixketatik begiz eta prismatikoz basoa arakatzan ari direla seguru gaude.

Nahiko goian gaudelarik gelditzen gara, armak utzi gabe arratsaldean etsaia oharu gabe igarotzeko xedez. Mortairuen leherkadek alde guztietan egiten dute kozka, batzutan gauden tokitik oso gertu. Ixil-ixilik, esploratzaileak eta beste lagun batzuk sakabanatzen dira.

Azken erasoaldiaren zain. Umeak biziki ahulduak dira

Minutuak pasa, orduak pasa, etsaiaren azken erasoaldiaren zain. Harmaz eta gizonez, abantail nabaria dute. Ez dago jakirik bilatzeko ez denborarik ez posibilitaterik. Laranja azido bat eta egon. Umeak geroztik eta ahituago eta su egiterik ez dago, sakarriak goxatutako ur epela emateko behintzat. Ur hotza eman behar. Negarrak, kezkatu ez ezik, hunkitu egiten gaitu, aurrera eta ahulago, sendiago bihurtzen delako. Haur tikiaren begiek ez dute jadanik ikusten.

4-etatik aurrera mortairuek biziago tiratzen dute, helikopteroak lasterrago mogitzen dira. Borrokarako prestatzen gara.

Iluna nagusitzen da, bitartean euri hotz zorrotzak zigortzen dizkigu hezurak.

Tiroketa gutxituz doa, etsaia bilatzen ari dela dirudi.

Etsaia nahasteko taktika

6,30-tan, iluntasuna. Los Naranjos, gauden mendiaren goialdetik irekiko dugu bretxa. Ezingo diogu goizko bideari ekin noski, honez gero tranpa mortala izango baita hori. Poliki-poliki basoan sartzen gara, etsaia ez dago oso urruti; ordu batzuk beranduago basoa utzi dugu, **zacate** trinkoak zauriak egiten dizkigu, uharri mingarriak, errotiz zakonak, gau osoa ibilki Egunsentiak aldapa zut batean hartzen gaitu, Los Picachos-etik hurbil, El Jute erreka gainean.

Oraingoz etsaiak galdu du gure aztarna. Mendi txiki honetan ez daude eta, lasaixeago kokatzen gara. Eguna haitzartean pasatu nahi genuke. Urriaren 2-an gaude.

Pablo Sastrek moldatua

Luis Zubeldia joango da ARGIAren izenean

ZALDIBITIK TUAREG ARTERA

Pobreak izanagatik, agindua bete zaleak gara. Ahal dugunean.

Orain dela hilabete batzuk esan bezala, egin dugu Sahara aldera gure izenean joango den ARGIAren laguna aukeratzeko zozketa. Badakizue nola bidaia hori antolatu zutenek gure astekaria laguntzen zutenen artean zozkatzeko leku bat eskaini ziguten. Tipo jatorrak «Bide Berriak» taldeko horiek!

Eta orduan proposatzen genuen erari jarraituz egin dugu zozketa. Batetik, urte honen hasieran hamar mila pezeta luzatu zizkiguten guztien zerrenda hartu eta bakoitzaren izena lau papertxotan ipini genuen. Hainbeste merezi zuten, horiek gabe ziurrenik orain ARGIA atera ezinik mutu egongo bait zen. Lau posibilitate, beraz, 10.000 pezeta luzatu zizkigutenei.

Bestetik, harpidedunak egiten saiatu direnen izenak sartu ditugu paperetan, egindako harpidedun berri bakoitzagatik posibilitate bat. Harpidedunak talde batek egin dituenen, taldeko baten izena jartzen genuen eta gero beraien artean, egokituz gero, jakina, zozkatu zezatela. Listan irakurriko duzuen zenbait izen holakoetatik atera zen.

Ondoren ba... beti egiten dena: paperak zorro batean sartu eta esku «garbi edo inozente» batek atera zezala zorionekoa. TXILLARDEGI laguna hautatu genuen lan arriskugarri horretarako, nahiko meritu egina du-eta.

Jose Luisek hamar paper atera zituen. Eta esanen dizuegu zergatik. Urtegarai hau dela-eta, bazitekeen bidaia egokitutakoak joan ahal ez izatea. Horregatik bada ez bada ere hamar ateratzeko eskatu genion. Lehenengoak ezin edo nahi ez bazuén bigarrena joan zedila, edo hirugarrena bestela..., eta horrela bat aurkitu arte.

Hona, beraz, zozketaren erresultatua:

- 1- LUIS ZUBELDIA, Zaldibikoa
- 2- JOSEFA ETXEBERRIA, Irungoa
- 3- INAXIO MANZISIDOR, Zumaiakoa
- 4- JOSE JABIER IRAETA, Tolosakoa
- 5- JUAN MARTIN ELEXPURU, Bergarakoa
- 6- ARANTXA OIARTZABAL, Zarautzkoa
- 7- IÑAKI, Urrestillakoa
- 8- ANDER BASALDUA, Algortakoa
- 9- KONTXI ITURBE, Zarautzkoa
- 10- JOSU MIRENA ERREKONDO, Usurbilgoa

Gure afrikanoa aurkitzeko, dena dela, arazo haundiegirik ez dugu izan. LUIS ZUBELDIak, bigarrenaren eta hirugarrenaren eta ondorengo guztien inbiritarako, sahara-tarren artera joateko deia txoriak baino pozakago hartu bait du.

Azaroaren 5ean aterako dira Euskal Herritik, abenduaren 5ean itzultzeko. Ibilaldi polita Sahara eta Hoggar alderdietatik, bereber eta tuaregen artetik. Ongi ibili, Luis, eta Jainkoagatik ez hadila galdu! Itzultzean horko abenturak kontatu behar dizkiguk-eta.

ARGIA

EUSKARA ETA IRAULTZA

Azkenaldi honetan, euskararen egoera eta etorkizurari buruz debate zabal bat hedatu da. Sarritan entzuten da euskara hiltzorian dagoela, hain gutxi hitzegiten den hizkuntzak denbora gutxiko bizia duela edota ezin duela luzarora bizi. Hori dena egia osoa da. Eta honen ondorioz, Komunitate Autonomoko Gobernuaren hizkuntz politikaren ahulezia salatzea bidezkoztat jotzen dut. Zabalitzen ari den iritzi bat haruntzago doa oraindik: PNV-k, alegia, ez duela euskara salbatzeko interesik, edota erabat bigarren mailako nahikundetzat omen duela. Bestalde egoera honen aurrean, jendea dei larriak egiten zaizkio, euskara ikasi eta mintza dezan. Denuntzia eta deien tartean, hainbat eta hainbat ekintza jator aurrera doa: Korrikak, Nafarroa Oinez, Kilometroak, E.H.E.-en kanpainak, zenbait udaletxerenak etabar, etabar.

Debate honetan alderdi iraultzaileek ere ikutuak izan dira eta beraien zuzendariak batez ere. Honetan ere, nik uste, arrazoizkoa da «ukitzailen» jarrera. Eta honi lotuta azaldu den iritzi bati buruz, hau da, Euskararen salbazioak ez diola Iraultzari itxoin behar, iritzi honetaz, diot, zenbait gauza nahi nuke esan.

Euskarak gerorako deretxoa irabazi du

Nere ustez, euskararen salbaziorako jarri den giltzarri garrantzitsuenetako bat hau da: 1970.-go generazioak euskarari oinarritzko aldaketa bat ekarri diola. Aldaketa hau Errepublikara garaiaren hasia zen, baina gure denbora honetan loratu egin da. Eta aldaketa honetan datza: jadanik, euskara munduaren aldaketa progresibo baten alde jarri dela. Denbora luzez gizarte zahar baten euskarritzat jotatu duen hizkuntza gurea, orain berriz gizarte berriaren aldekoa bihurtu dugu. Gure hizkuntzaren defentsa,

halabeharrez, Frankismoaren kontrako elementu garrantzitsu bat izan da: gaur egun gure hizkuntzaren defentsa dugun demokrazia honen murrizkeria eta eskasia salatzen du. Eginahalez irabazi du euskarak gizarte askatu bateko elementu izateko deretxoa. Eginahalak eginik, eta horretan gaudela ziur nago, Euskarak, orain, gizarte berri bateko izateko deretxoa irabazten ari du. Edozein hizkuntzari gertatzen zaio hau. Latina munduko hizkuntzarik zabalena zen. Baina esklabismoan oinarrituriko gizarte bati lotuta zegoen eta lotura hori ez zuen hautsi. Nork esanen luke III. mendean latina hiltzorian zegoenik? Hala ere hil egin zen. Eta hizkuntza barbaroak, gizarte berriari lotuta zeudelarik, aurrera atera ziren. Berdin gertatu da gaztelera edota inglesarekin. Bere zabalkunde izugarria, gizarte aldaketarako balio izan duen epeetan gertatu da. Inglesa kapitalismoaren hizkuntza da. Geroa ez dakit nolakoa izanen duen. Baina baldin eta luzarora bizi nahi badu, halabeharrez, gizarte berri baterako bitarteko beharko du izan. Bestela bereak egin du, hizkuntza zabala, indartsu, dominatzaile horrek.

Orain garbi duguna zera da: euskararen kontrako elementuak, injustizia mantentzen dutenak direla. Are gehiago, kapitalismoaren funtzionamenduari sobra zaiola euskara. Erdi mailako kapitalistentzat (kapitalista da benefizio, edota garbiago, plusbaliaren egarritz dabilena), edota kapitalista txikiarentzat oraindik nolabait lagungarri gerta lekieke euskara. Baina zenbat eta gorago kapitalisten mailaketan, geroz eta sobragoan dute euskara, geroz eta euskararen etsaia goak bihurtzen dira, beraren merkatuaren araberan. Lehen garai bateko gizarte moldea erabat suntsitua dagoela aski garbi dago. Oraingo gizarterako euskara sobrako zerbaite dela ere. Gelditzen zaigun bide bakarra, euskararen salbaziorako bide bakarra, euskara

gizarte berri baten alde jartzea da. Eta honetaz, diot, Diktaduraren pean eman den pausoa, giltzarri nagusienetako bat dugu, euskararen etorkizuna itxaropentsu begiratzeko, orain-egoera jasan ezina bada ere.

Errejimen honetan, euskarak, salbaziorik ez

Euskararen salbaziorako proiektuak eta lanak, ez dira egon behar iraultza noiz egiten den zain. Egia osoa da hau, Dudarik ez. Baina gaurko egoera politikoak, gaurko legediak, eta gizarte eraketak, lan horretarako jartzen dituzten muga objektiboak ezin ditugu ahanzi. Zeren, oraindik, (Konstituzio-Estatuto -eta guzti) egoera politikoa, legediak eta gizarte eraketa aldatzea beharrezkoa da euskara itsas zabala eta ur gozokoa izan dadin. Bestela, aldaketa hori gabe, ezinezkoa izanen da. Zera esan nahi dut: gaurko sistema honetan, sistema honek irauten duen bitartean, Euskara jasan ezinezko egoeran dagoen hizkuntza bat izanen da. Halabeharrez gertatuko da hau, sistema politiko honi darraikion ondorio bat delako. Konstituzioa ez zen alperrik idatzi. Gaztelera dela ikasi beharreko hizkuntza, eta gainontzekoak babestuko diren hizkuntzak, dionean, aski garbi geratzen da dena. Agonian dagoen bat, babestu egiten da, beraren agonia luza dadin; baina agonia da Hontan datza, nere ustez, gaur egun Euskadin, euskararen aldekoen arteko zatiketaren mamia.

Batzuk, PNV eta EE alegia, euskara eta gaurko demokrazia hau lotu nahi dutela, eta horrela euskarari ematen zaizkion «laguntzak» (imperialisten «laguntzen» antzera) baldintza bati lotuta daude: serbi dezatela demokrazia honen sendoketarako (eta ez ahanzi demokrazia honen oinarriko puntu bat España Nacion Unica dela). Funtsean hau izan da,

EUSKARA

HABE-ko iskanbila hartan zegoena. Bide horretatik, euskara, herriaren sentimendu, nahia eta eskakizun sakonetatik aldentzen da. Eta bide horretatik, euskara ahulduko zaigu, desitxuratuko zaigu, zatituko zaigu berriro, peztza milloi batzutan... itota.

Beste batzuk ordea, alderantziz jokatzen nahi dute. Hau da: euskara etorkizunarekin lotu. Euskadi askatu baten alderako bitartekoa egin, kapitalismo gabeko gizarte baten aldekoa. Eta horregatik, eta hortan dagoelako etorkizuna, euskararena ere, euskararen aldeko borroka ez da kulturala soilik, politikoa ere bada. Ez da LOAPA-ren kontrakoa bakarrik, Konstituzio honen kontrakoa baizik. Ez da Frankismoaren herentziaren kontrakoa bakarrik, kapitalismo beraren kontrakoa baizik.

Eman dezagun adibide bat: Alfabetatze kanpaina bat. Zer behar dugu hortarako? Nik uste hiru gauza: Dirua, Denbora eta Gogoa. Hiru gauza hauek faltan ditugu, lapurtu egin eta egiten digutelako. Dirua, kapitalisten benefizioak salbatzeko, armada eta polizia modernitzatzeko, OTAN-i emateko... erabiltzen da. Horren aldeko botoa emandakoan, euskarari eta herriko gainontzeko beharrei uko egiten zaie. (Har dezatela kontua PNV-tarrek)

Denbora, gehiengoarentzako, produktiborako denbora da. Zortzi, bederatzi ordu lan eginez, indarra xurupatu gero, zer denbora klase gelditzen zaio gehiengoari?

Gogoa, azkenik! Laguntzarik gabe, presio guztiak erdararen alde, presio «politik» izan ere asko, indarrak xurupatuak, edota langabeziaren buruastetan murgilduak. Zer gogo arraio gelditzen zaio gehiengoari?

Baina benetako alfabetatze kanpaina bat, gehiengoa martxan jarriko duena izanen da edo bestela, saio, ga-

rrantzizkoa beharbada, baino saio bat baizik ez da izanen. Sandinistak jarriko ditut adibide bezala. Dударик gabe, boterea lortu baino lehen alfabetatze lanetan aritu ziren han hemenka. Eta lan hau iraultzari lotuta zegoen. Baina alfabetatze aldetik, dударик ez, emaitzak eskasak ziren. Iraultzara ailegatu ziren eta gehiengo zabal bat analfabetoa zen. Gero bai, gero, urte pare batetan analfabetismoak beherakada izugarria eman du. Nik uste, euskararekin gauzak dau den bezala ikusita, antzeko zerbait gertatuko zaigula. Euskarak irabazi du bere aldera Euskal Herriko gehiengoa. Estadistikak, ikastolen eboluzioa, manifestaldi kulturalak... aski garbi adierzten dute hori horrela dela. Libertatearen aldeko burrukarrekin lotu delako izan da hau. Bide horretatik jarraituz, dugun sistema ekonomiko honen barnean, ez da emaitza numerotan neurtu behar. Beharrak kontutan harturik portzentaia txiki samarra euskaldunduko dugu sistema honetan. Nere ustez, Monarkia Konstituzional honek ezin du inolaz ere ametitu euskaldunen kopurua % 50-era igotzea. Ezin du hori eraman. Zergaitik? España Nacion horren haustura praktikokoaren seinale garbia delako. Horretara baino lehen, dударик ez, altxatuko dira betikoak. Baina numerotan neurtu ez baiditzakegu aurrerapausoak, edota neurri hori, inkompletoa bada, beste aldekatik garrantzizko bat ikusi dezakegu begi bistan: kondizioak egonik Euskal Herriko biztanleen artean %95k ekinen liokela euskararen ikasteari, baita zahar erdaldunak ere. Hau da, nere ustez, euskararen etorkizunerako beste giltzarri nagusi bat.

Garai bakoitzean bere lana

Norbaitek esango baligu: «Estatu toarekin euskara salbatuta dago», iritzi okerra, fundamenturik gabekoa bota dugu. Baina alderantziz ere, nor-

baitek esango balu: «Iraultzarik gabe, euskara salba dezakegu» hau ere, nere ustez, oker dabil. Iraultzak eta euskarak derrigorrez bateratsu joan behar dute. Baina bion arteko batasun hori ez da berdina izanen iraultza aurretik eta iraultza egin eta gero. Oraingo honetan, haziak erein, lore eder batzuk landu, jo ta ke aritzea garrantzi osoko lana da. Gero hartan, loratze ordua izanen da, emaitza biltzeko ordua. Tartean eguzki, euriak, haizeak uzta heldu bat prestatzen ari dira. Gure burrukak ari dira prestatzen euskararen loratze eder bat. Arestiren ustez, euskara orain erreka bat da. Gero, hortan dударик etzuen, itsas zabal bat eta ur gozokoa izanen da. Tartean nik uste, erreka itsasoa bihurtzeko dugun lana, iraultza egitea da.

Garai bakoitzari bere lana dago. Nik ez dut uste, iraultza euskara hutsez egingo denik. Elebiduna izanen da. Baina dударик gabe euskararen aldeko elebitasuna izan beharko du edo bestela iraultzarik ez da izanen. Ezinezkotzat jotzen dut, hemen dik iraultzaraino dugun epe motz edo luze honetan, fabriketako asanbladak eta... euskara hutsez egitea. Eta karkoa ez dago, epe hori kronologikoki luzea edo motza den ala ez. Asuntoa duk, erregimen honekin ezinezkoa dela. Baina inongo erregimenak kendu ezin dugun gauza bat dugu: euskararen aldeko lanetan aritzea eta gehiengoaren sentimendu, nahi eta eskakizunak euskararen alde jotzea.

Ez dut uste nik, euskarak iraultza egin arte itxoin behar duenik. Alderantziz, euskararen aldeko borroka irultzaren parte bat da.

Baina ez dut uste ere, iraultzak Euskal Herria euskaldundu arte itxoin behar duenik. Iraultza eta euskararen heriotza izanen litzateke. Ezin baitu bata bestea gabe garaitu.

Joseba BARRIOLA

GURE PIRINEOA

Izen honekin ezagutzen ditugu Kantauri itsasotik Mediterraneoraino doazen mendiak. Mendi kate honetan alderdi bakoitzak bere ezaugarri bereziak dauzka.

Orokorki erraten ahal dugu Pirineoko mendi katea sei alderditan sailkatzen ahal dela: Euskal Herriko Pirineoa, Mendebaldeko Pirineoko parkea, Posets Maladeta aldeko alderdia edo Erdiguneko Pirineoa, Aran haranetik Andorrraraino luzatzen den Pirineoa eta ekialdeko Pirineoa (Katalunia aldekoa).

EUSKAL HERRIKO PIRINEOA

Kantauri itsasotik Orhi mendiraino ez dago urak banatzen dituen mendi kate bat soilik, alde guztietara orientaturik dauden mendiska pila batzuk baizik. Hortxe dauzkagu Iparlaren gailurrak Iparraldetik Hegoaldera orientatuak.

Zentzurik gabe jarria daukagun muga horrek ez du uren dibisoria jarraitzen, askotan mendi tontorrek alde batera uzten ditu, erreka ttipi batera jeisten da, ibai ondoan barna pasiatzen da, gero berriz goruntz, berehala zeharka iratze zelaian barna eta... ez dakit zein aldetan nagoen, Ipar Euskal Herrian ala Hego aldekoan.

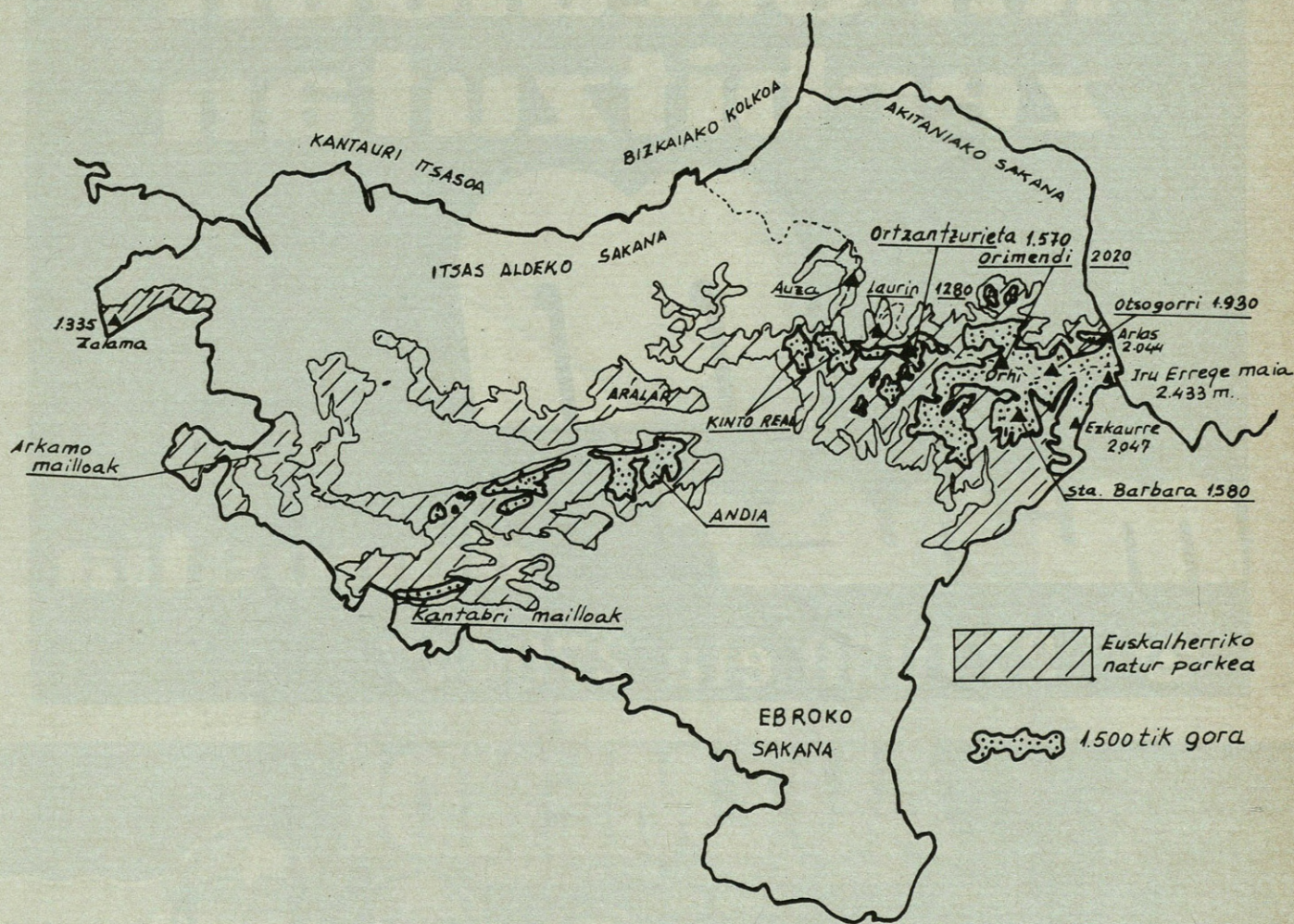
Euskal Herriko Pirineotako uraren ibilaldiak aztertzerakoan askotan harriturik geratzen zara, Iratiko oiha-nean batez ere. Iratiko basoaren ipar aldean isurtzen diren urak (Frantziako estatuaren lurretan), hego aldera etortzen dira, eta Ebro ibaian hustutzen dira azkenean.

Bi isur alde ditugu gure Pirineoetan, Mediterraneorako isur aldea bata eta Atlantikorako isur alde edo bertientea bestea.

Mendebal haizeak ekartzen dizkigun hodeiek asko maite dute Euskal Herriaren bizkar hezurra eta edozein urtarotan ekaitz ederrik izaten dugu Añamendiko gainetan. Sarri askotan, Pirineo mendiak lainotuak egin ohi dira. Gure mendietan errespeto haundia izan behar diogu lainoari, mendizaleentzat oso erraza izaten bait da galtzea. Benetan kontuz ibil zaitez lainoekin.

Euskal Herriko Pirineoetan artzai bide asko daude. Pixkanaka bide hauek asfaltoz estaltzen ari dira eta eskuragarri egiten dira auto gehientzat. **Salatu behar dugun gehiegieria bat dugu arazo hau.** Hala eta guztiz ere, Euskal Herriko mendiak,

batez ere aste saindutik eguberrietara iraganez geroz, oso erakargarri berezia eskaintzen dute, oso ezberdina nahi baduzu, goi mendiarekin konparatuta, baina enkantuz beteak eta benetan piriniotarrak.

Erdiko Pirineoa Nafarroan sartzen da, eta Hiru Erregerean Mahaian (2.344 m.) hasten da Euskal Herriko Pirineoa. Hemendik hasi eta Sartaldearuntz mendien goitasuna gutxituz doa: Orhimendik 2.020 metro ditu, Otsogorrik 1.920. Gero Pirineoa Ibainetan hasi eta bi mendi katetan zatitzen da. Lehenengoa Ipar-sartaldearuntz doa, Kinto Real eta Baztango mendiek osatzen dutela, Larrungo ertzak Kantauri itsasoraino jeitsiko

dira.

Beste adarra, Belateko mendian barna jarraitzen du, Aralarrekin lotzen da (Irumugarrieta 1.427 m., Txindoki 1.341 m., Gipuzkoa eta Nafarroaren arteko mugan). Adar hau Aizkorriaruntz (1.544 m.) doa eta haruntzago Elgea mendietara.

Salatu beharrezko beste arazo bat hau da: gure mendiak ez ditugula zaintzen; oso zikinak dira, bide bazter gehienak plastikoz beteak, erreka ondoak lata eta paperez zikinduak, mendi tontorretan zikinkeria ugari. Bai, hori egia handia da, zikinkeria, zarama, zaborra, sastarra, nahi duzun bezala baina leku guztietan kutsadura.

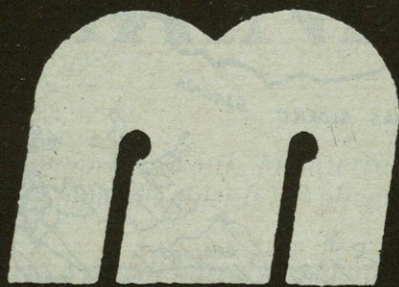
Zergatik ez dugu proposatzen Euskal Herriko Pirineoa natur parke bihurtzea?

Ziur egon zaitez gure mendiak beste lekuetan askoz maitatu eta zainduagoak izango zirela eta dudarik gabe zaramek zerbitzu bat izango zutela.

Denok dakigun bezala, Euskal Herria nahiko kutsatua dago, ibaiak, haizea..., eta Pirineoa Euskal Herriko bizkar hezurra denez gero, baita Euskal Herriko birika ere bada. Oraindik tenorez gaude okerrak zuzendu eta gure birika zaintzeko. Zain dezagun gure Añamendi.

Xabier ERRO

kirolzaleen zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

AUZMENDI

JAZTEKO MILA AUKERA, BAINA AUZMENDI
BAKARRA DUGU.

SASTRE VERGARA, 1 DONOSTIAKO ESTILOA

Urtea amaitu baino lehen ARGIA zabaltzeko beste bul-tzada bat eman behar dugu.

Hauteskunde garaian mila promesa egiten ari zaizkigun arren, gure astekaria geuk in-dartuko dugula ongi dakigu-eta.

Nork mantentzen du bizirik ARGIA? Barruan lanean ari ga-renok eta harpidedun zaretanok bizirik mantentzen dugulako.

Aginte publikoetatik aurten zer etorriko zaigun ez dakigu. Guk eskaria argi eta garbi egin-go diegu: petatxuak jartzea eta euskaraz lan egiten dugun ko-munikabide gero eta urriagoen

etorkizuna oso kontutan har de-zatela. Euskaldunoi zergak ken-tzea ez dela aski.

Bitartean, ahalik eta harpide-dun gehien inguratzen saiatu be-har dugu. Horretarako eskatzen dizugu zure laguntza.

Hauxe proposatzen dizuegu. Euskal Herriko hiri eta herri GUZTIETAN (ahal dugun ge-hienetan) azaroaren 28an ma-haiak jartzea. Ordu batzuetan. Mundu guztiak euskal astekari bat badagoela jakin dezan. AR-GIA ezagunago izan dadin. Eta harpidedun izatera jende gehia-go ingura dadin.

Materiala prestatzen ari gara eta bidaliko dizugu. Eta herri bakoitzean zerbait lortuz gero laguntza polita izango litzateke ezta?

ZURE LAGUNTZA BE-HAR DUGU. PREST AL ZAUDE ZURE HERRIAN ARGIA LAGUNTZEARREN MAHAI BAT MONTATZE-RA? Ordu pare bateko lana es-kainiko al diguzu?

Deitu goizetik, gure telefono-ra: (943) 283399.

EUSKARAZ BADUZU PRENTSA. EUSKARAZ BA-DUZU ARGIA.

ARRANOPOLA!!
ZERU SANTUKO ERBI
ADARTSUA! NOLAKO
ALDIZKARITXUA!

SINISTU
EZINEZKOA

ORRIAL-
DE PILO
BAT!!

ORAIN-
DIK EZ
AL ZARA EN-
TERATU??

PRIMERAKOA
HI!!

OINA-
RRIZKO
EUSKARAZ!

ZEREN
ZAIN
ZAUDE,
TXO

IZAN
ZAITEZ
HARPIDEDUN!

IZEN ABIZENAK
HELBIDEA
HERRIA PROBINTZIA

ZEIN MAILA?: ZENBAT ORDU IKASI DUZU?

180 ordu (1. MAILA)

350 ordu (2. MAILA)

500 edo gehiago (3. MAILA)

ALE BATEN PREZIOA: 100 pzta.

URTE OSOKO HARPIDETZA: 1.000 pzta. (España)

1.500 pzta. (Europa)

"AIZU!" Comandante Velarde 2/ BILBO

☐ JIRO POSTALA

☐ TXEKE BIDEZ

☐ BANKU BIDEZ

BANKUA/AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

KONTUA/LIBRETA: ZENBAKIA

A NOMBRE DE -REN IZENEAN

IZENPEA/Firma

—Hogeitabi urtetako esperientziaz kontu kontari

JOXE MARI IRIONDO TELEBISTARAKO PAUSUAREN ZAIN

ARGIA.- Hainbeste urtez ibili izan ondoren pentsatzen dut alperrik izango dela gauza bitxiegiez hitzegitea...

JOXE MARI IRIONDO.- Beno, kontu egin ezazu duela hogeitabi urte hasi nintzela lan hauetan, eta urte gutxi horietan hainbat eta hainbat gertaera eta gauza bitxi bizitu ditudala. Beraz...

ARGIA.- Dena dela, zure bizitza osoa ez zenuen irrati-munduan pasako, ezta?

J.M.I.- Niri beti gustatu izan zitzaidan euskararen kontua, eta batxilerra egiten ari nintzela behin etxeko ganbaran topatu nuen «Santa Genobebaren bizitza», Zapirainen bertsoak; orduan aurkitu nuen euskarazko liburu bat eta konprenitu nuen

Euskal kulturaren eta Euskal Herriaren historia izenen bidez idatzi behar balitz, horietako bat Joxe Mari Iriondo litzateke. Irratiz nahi telebistaz milaka elkarrizketa egin dituen gizon sendo honek merezi zuen, behingoz ere, elkarrizketatua izatea.

Euskararen kontua txikitatik gustatu zitzaiola aitortu ondoren, Basarriren «Nere bertso sorta» liburu eskuz kopiatzen eta memorizatzen mamitu omen zuela zaletasun hori jakin genuen. Ez da hasera makala elkarrizketa batetarako, alajaina! Baina ez zaitezke gera haserarekin bakarrik, kanpoko eta barruko guztiak goza itzazue, eta on egin. Pertsonaiaren berezko interesa paperera pasatzea lortuz gero, hobe zeuontzat eta baita geuontzat ere.

euskarazko liburuak ere bazirela. Orduetik beti izan dut euskararen zaletasun hori. Behin ikastetxera joan nintzen ea liburu euskaldunik bazuten galdetuz, eta eman zidaten Basarriren «Nere bertso sorta» edo. Baina entregatu behar nuen lau egun barru, eta ezer gabe ez gelditzeagatik egin nuen eskuz kopiatu, eta kopiatzen ari nintzela memorizatu.

ARGIA.- Eta idazteko grinarik ez al zenuen inoiz izan?

J. M. I.- Bai, harekin batera. Guk klasean euskara asignatura bezala geneukan eta aldiari behin egiten genituen idazlanak. Horietako bat irakasleak aurkeztu zuen idatz-lehiaketa batetara eta lehen saria jaso nuen. Nik asko landu nituen idazte-lanak,

eta idatzi batez ere euskaraz.

«SOLDADUZKAN EGIN NITUEN LEHEN PINITOAK»

ARGIA.- Eta irratiazen munduarekin noiz egin zenuen lehen kontaktua?

J. M. I.- Gero, peritaje merkantil egin nuen, eta ondoren soldaduskarren garaia heldu zitzaidan. Etxerako karga ez izatearren, eta gauzak nire kasa egin nahi nituelako Sidi Ifnira joan nintzen, eta bertan «Radio Juventud de Sidi Ifni»n pinito batzu egiten hasi nintzen. Soldaduskan egin nituen, beraz, lehen irratsaioak, eta gainera batere asmorik gabe zeren nik garbi neukan handik bueltan aurrezki-kutxa edo banku batetan lanegin behar nuela.

ARGIA.- Zer dela eta jarraitu zenuen irati-kontuetan?

J. M. I.- Orduantxe hasi ziren herri Irratiak, Loiolan ireki behar omen zutela irati bat eta ni Azpeitin bizi nintzen geroz presentatu nintzen eta sartu azkenean.

«Soldaduzkan egin nituen lehen irratsaioak, baina asmoa neukan handik bueltan Aurrezki Kutxa batetan lanegin behar nuela».

ARGIA.- Beraz, ez zara karneta duen kazetaria...

J. M. I.- Ez, nire kazetaritza ez da unibertsitatekoa, baizik urteekin konbalidatzen joan garen kazetaritza. Lehen Irrati honek urteoro antolatzen zuen ikastaro bat, eta haiek lagundu ziguten geroago karneta lortzeko.

«BERTSOAK IDAZTEKO AFIZIO HANDIA IZAN NUEN»

ARGIA.- Irratiaz gain, beste munduetan ibiltzeagatik ere zara aski ezaguna, bertsoetako gai-jartzaile bezala adibidez, edota trikitilarien aurkezle bezala... Horiek geroko kontuak al dira?

J. M. I.- Idazteko afizio handia izan nuen bezala, bertsoak idazteko afizio handia ere izan nuen. Aldizkari batzutatik bertsoak eskatzen zizkidaten gaia jarrita, eta alde horretatik gogoratzen dut etxera idatzi nuen lehenengo karta bertsoetan izan zela.

Afizio horri segituz bertso-jaialdietara hurbiltzen hasi nintzen eta handik urte batzutara hemen Herri Irratian bertsolari gazteen txapelketa bat antolatu genuen. Igandeoro bi bertsolari ekarri eta onena aukeratzeko publikoari eskatzen zitzaion eritzia. Sorpresa izugarria izan zen, mila eta berrehun karta iritsi bait ziren astebetean. Horrela hasi zen dena eta hortik aurrera jarraitu egin zuen.

ARGIA.- Trikitilariena?

J. M. I.- Garai hartan diskarik ez zen egiten, eta irratiara etorri ziren lehenengoak Sakabi eta Egañazpi izan ziren, grabatu nahi zutela eta ea zenbat kostatzen zen grabatzea. Guk esan pagatu ez genielako egingo baina kobratu ere ez, eta grabatu zitekeela gero batzutan irratiatik emateko. Horrela segitu zuten Laja eta Landakan-dak, eta beste askok. Arrakasta hori ikusita txapelketaren ideia bururatu zitzaigun, baina enfrentamenduen beldurrez edo, C. A. T.ri esan genion berak antola zezan. Hala egin zen dena, eta arrakasta ona izan du. Gazte asko sortzen ari da, eta urte gutxiren barru zaharrak baino hobeagoak izango direnak.

«EZ GENUEN APOIORIK JASO «EUSKALERRIA» PROGRAMARAKO»

ARGIA.- Eta zure azkeneko pausua telebista izan da, edota beste zer edo zer ere izan al duzu?

J. M. I.- Niri telebistatik hotsegin zidaten 75. urtean, ea astean behin programa bat egin nahi nuen. Talde bat osatu genuen, gerora desegin egin zena, eta telebistako arduradunek konfidantza osoa eman zidaten. Programarekin segitu genuen, hirurogei bat programa egin genituen, eta mentu batetan ikusi genuen ez genuela aurrerakorik egiten. Bilbon medio-rik ez zegoelako eta bestalde gu ere beste lanetan genbiltzelako, eta dedikazio handirik eman ezin genuelako.

ARGIA.- Apoio faltarik sentitu al zenuten «Euskalerrria» programa harekin?

J. M. I.- Garai hartan Franco hil-da zen, eta guk nolabaiteko apoioa espero genuen hemengo erakundeetatik baina ez genuen jaso, ez hitzez eta ez bestela. Horrela, gelditzea erabaki genuen eta jendeak gure gelditzea ez zuen sentitu. Ikusten zen garbi pro-

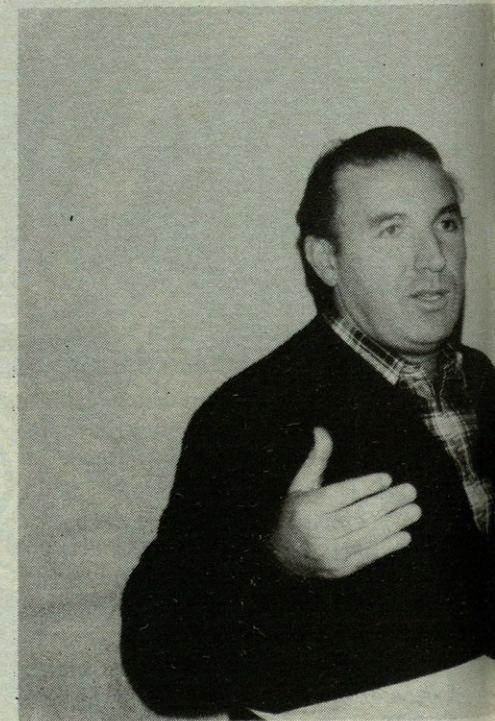
grama hura jendeak ez zuela segitzen, ordu txarra zelako etabar, etabar.

ARGIA.- Bi urtetako hutsunearen ondoren, «Telenorte»ko saioak etorri dira...

J. M. I.- Bai, Bilboko etxea handitu zenean berriz etorri zitzaidan hango zuzendaria elkarrekin lanegin behar genuela, etabar. Gainera, publizitatea kontrolatzeko batzordean euskararako norbait sartu behar zuten, eta Euskaltzaindiaren onepenezarekin ni aukeratu ninduten. Orduan, orain ematen ari diren programak egiten hasi ginen, eta gaur arte.

ARGIA.- «Telenorte»n euskara gehiago ez agertzearen errua nori leporatu behar zaio?

J. M. I.- Programa gehiago edo euskara gehiago egiten ez bada alde batetatik ni errudun naiz, baina bestaldetik Euskal Herria ere eurrudun da. Ni saiatu nintzen Donostian Irrati eta Telebista Eskola sortu zenean bai Euskal Jaurlaritzako eta «Telenorte»ko arduradunak elkarrekin bil-

tzeko, baina alperrik izan zen guztia, handik ez da lanik sortu. Bi alderdi horiek ez dira elkartu, eta gaur egun telebistan ez da egiten Francorekin baino euskara gehiago.

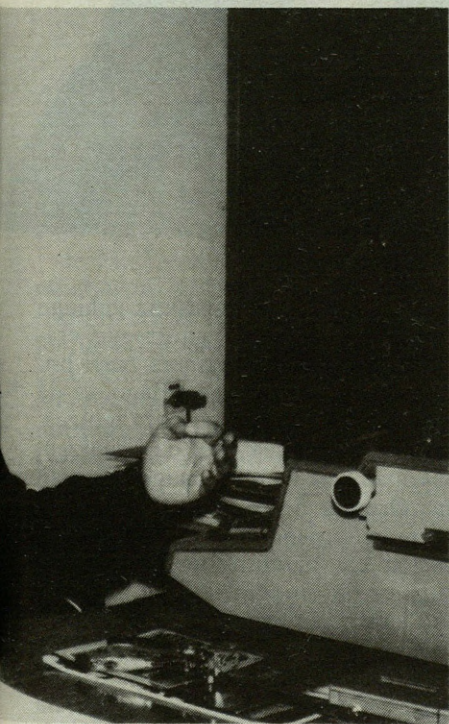
«OSO ONGI KONTSIDERATUA NAGO «TELENORTE»N»

ARGIA.- Eta zein arrazoin egon daitezke ez elkartzeko horretarako?

J. M. I.- Bakoitzak bere interesak gordetzen dituelako. Eta nire ustez kasu honetan egunean hainbesteko programazioko trutura iritsi beharko bazen ere, ez da horrela gertatu, eta gehiago egin badaiteke ere arazo horientzat ez da besterik egiten.

ARGIA.- Orduan, bakar bakarrik zaude zu «Telenorte»n...

J. M. I.- Bai, bakarrik eta egia esan behar bada oso ongi kontsideratuta. Zuzendaritza beti oso ongi portatu da nirekin eta nik proposatutako gauza guztiak onartu egin dizkirate. Azkenean beti arazoak izaten dira behar bezala konpotzeko, eta gauzak ahal bezala egin behar izaten dira. Asko salatzen zaio Bilboko telebistari —eta ni salatzearekin oso konforme nago— ez duela egiten behar adina, baina esan beharra dago neurri handi

batetan ez duela egiten ez zaizkiolako kondizioak ematen. Nik ez dut inoren aurpegia garbitu nahi, badakit haiek zeintzu diren, baina gauzak diren bezala esan behar dira.

ARGIA.- Ez al dizute proposamenik egin telebistan erabat sartzeko?

J. M. I.- Beno, egin zidaten proposamena «telenorte»n astean behin magazin bat egiteko, baina arazoa zen horretarako denbora dexente sartu behar nuela eta horretarako egin behar nuela irratia utzi eta hara joan, baina horretarako noski kondizio ekonomikoak behar nituen eta horiek ez zeudenez, uko egin nion.

«IRRATIA DA GEHIEN GUSTATZEN ZAIDANA»

ARGIA.- Eusko Telebista ere baren omen dator...

«Idatzeko afizioarekin batera, bertsozaletasun handia ere izan nuen; etxera idatzi nuen lehenengo karta bertsotan egin nuen».

J. M. I.- Bai, zorionez badirudi Euskal Telebista datorrela, eta ikusi egin behar. Hori datorrenerako bideak zikindu nahi ez nituelako ere, bestearena frenatu nahi izan dut.

ARGIA.- Non ikusten duzu zeure burua, irrastian ala telebistan?

J. M. I.- Irrastian hogeitabi urte pasa ditut, eta nik badakit lehenago edo beranduago telebistarako pausu hori emango dudala. Eta ez gehiago gustatzen zaidalako. Nik badakit irratia gehiago gustatzen zaidala, nire ustez gaurreguneko komunikabiderik onena delako. Eta onena esaten dut alde batetik biziena delako, eta ez prentsak eta ez telebistak bizitasun hori ez dutelako. Baina jakina, hogetabi urte asko dira, eta denbora horretan aspertu piska bat egiten da bat, eta aldatzeko egokiera baldin badator, aldatzeko pausua nik telebistarako emango dut.

ARGIA.- Hor aldaketa dexente handia nabarrituko zenuen hasi zionetik gaur arte. Esate baterako, zerk bultzatu zintuen hasera batetan bide hau hartzera?

J. M. I.- Beno, lan bat aukeratzeko arazorik larriena dirua da, hori garbi dago. Lanbide bat aukeratzeko dirua beti tartean dago. Dena dela, hona etorri nintzenezan banekien ogibide errazagoak bazirela, eta honelakoak ez zirela onenetakoak. Eta izan

nituen beste eskaintza batzuren artean nik lan hau aukeratu nuen militantismo hutsagatik, nire zaletasunaren pare-parean tokatu zitzaidalako. Dударik ez dago pareko lana suertatu zitzaidala, eta afizioz oraindik ere honetan segituko dut eta ez bestelakotan.

«JENDEA HOBEA DA TRATUAN ZURRUMURRUETAN BAINO»

ARGIA.- Lan gogorra al da irrati-koa?

J. M. I.- Lan gogorra da, ez dago dudarik. Kazetaritza dena da gogorra, eta areago gurean. Esate baterako, nik ez dakit hurrengo igandean jai izango dudan. Eta etxean, andrea ez bada ere, umeek beti galdetzen di-date «zer, hurrengo igandean jai?», eta nik ez dakit jai izango den ala ez. Bai, bai, lan gogorra da.

ARGIA.- Konpensazioak izango, ditu halere...

J. M. I.- Konpensazio handiak ere baditu lan honek. Adibidez, jende askorekin dituzu harremanak. Eta ibilera horietan gauza batetaz konturatu naiz, jendea askoz hobea dela tratuan zurrumurretan baino. Eta Euskal Herrian jendea alua eta gaiztoa dela uestea baldin badago ere, nire inpresioa bestelakoa da, hau da, urtean berrehundik gora elkarrizketa egiten baditut, hogetapiko urte hauetan lautan baino gehiago ez nuke esango «gehiago ez nau harrapatuko»

ARGIA.- Elkarrizketa bat prestatetik galderak eman arteko pausu hori nolakoa izaten da? Jendea ez al da motz gelditzen?

J. M. I.- Nire esperientzian, elkarrizketa bat beti aldeztu aurretik prestatu izan dut. Eskema bat prestatzen dut eta hitzez hitz segituko ez bada ere, bide horretatik abiatzen naiz. Noski jendea moztu egiten dela, Baina hor beti erabili izan dudana trukoa aurretik konfidantza hartzea izan da. Hau da, pertsona batekin hizketan ihardun aurretik harekin konfidantza hartu, eta hortik aurrera ez da beste munduko problema izaten.

«EZ NAIZ GIZON LASAIA, OSO ESTUA BAIZIK»

ARGIA.- Ez al duzu inoiz gaizki pasatu besteak ez duelako ezer erantzuten?

J. M. I.- Nik gehien sufritu dudana telebistan izan da Atano IIIrekin. Atano III oso hizlari txikia da, eta halere azkoitiarrek esan zidaten sekula ez diola inork hainbeste hitzegin arazi Atanori. Ordu erdiko elkarrizketa batetan, haseran lasai baina gero «bai» eta «ez» besterik ez zuen erantzuten. Mementu larriena harekin pasatu nuen, baina handik eta hemen-dik zirikatuz osatu nuen programa.

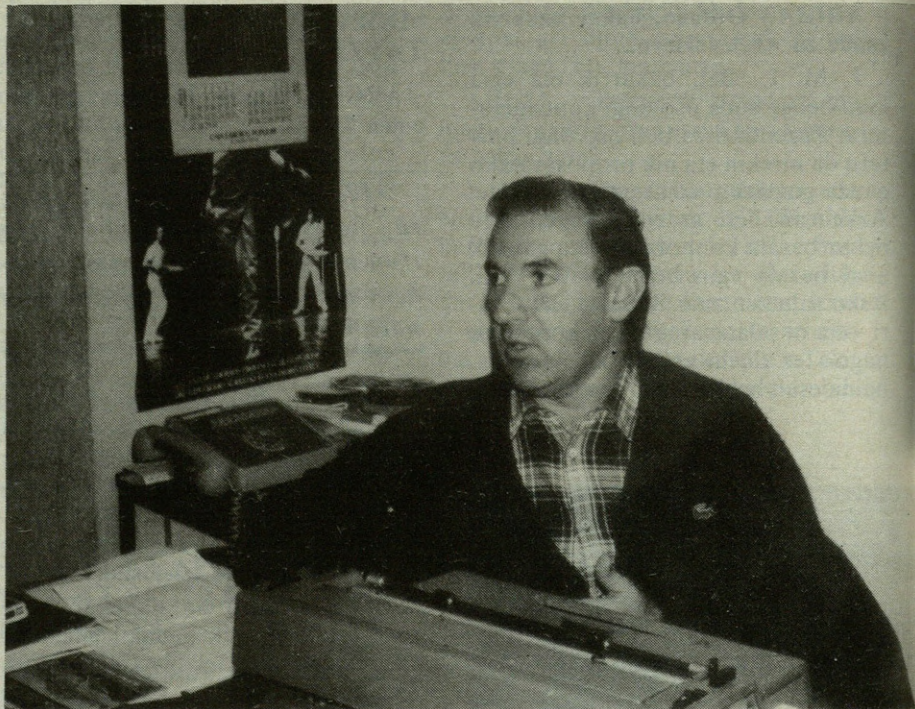
«Telebistako zuzendaria beti oso ondo portatu da nirekin eta nik proposatutako guztiak onartu egin dizkirate».

ARGIA.- Normalean ematen duzun itxura, gizon lasaiarena izaten da. Lasaitasun hori benetakoa al da?

J. M. I.- Ni oso oso estua naiz. Oso estua naiz eta gainera izan dezaket imajina oso pertsona irekita naitzela, baina ez naiz horrelakoa. Adibidez, nik badakit neure bururarekin nolako burrukak egin behar izan ditudan elkarrizketa bat egitera joateko. Azkenean «egin beharra dago», itsutu, eta aurrera. Eta akaso kanporako lasaitasun itxura eman beharra, azken finean errelaxatua agertu behar duzu elkarrizketatuari ere lasaitasun hori emateko.

ARGIA. Azken finean trukoen gorabehera al da hori guztia?

J. M. I.- Ez da inongo misteriorik, hori mekanika bat da. Trukoak dau-de eta dago beste arazorik. Ez nik badakit askoz errazago egingo nukeela elkarrizketa bat irratirako edo telebistarako egunkarirako baino. Mekanika kontua besterik ez da.

«ILUSIOA ETA MILITANTZIA GALDU EGIN DA»

ARGIA.- Urte guzti hauetan, aldaketa nabarmenak nabarrituko zenituen euskal kulturaren barnean. Zein izan da nabarmenean zuretzat?

J. M. I.- Nabarmenena zein izan den? Bat badago oso nabarmena dena eta pena handia ematen didana. Esate baterako, duela hogeitau urte jende asko ezagutzen nuen, zensuraren garai zailak ziren eta gaueko bilertan etabar lagun asko nituen, baina gerora bakoitza bere bidetik joan da eta garaiko lagunmin asko eta asko ez dira horrela segitu, eta azkenean elkarrekin hitzegin gabe ere gelditu. Hori izan da agian aldaketarik mingarriena. Francoren garai txarrak pasa, eta lasaitu behar genuela eta lan handigorik egin behar genuela zirudien mementuan, ilusioa galdu, mili-

tantzia galdu, beharbada hori da esperientziarik larriena eta mingarriena.

ARGIA.- Jendearen militantzian ere aldaketarik ikusi al duzu?

J. M. I.- Bai, dudarik gabe jendea beste modu batzutan lanegiten hasia da. Esate baterako, Euskal Jaiak eta

Kultur Asteak lahen askoz gehiago antolatzen ziren, eta gaurregun erabat utziak ditugu. Gainera herri honetan mendigoizale asko dago, ez da kasualitatea Everest puntara igotzea, eta orduan jendea joan da situatzen, bakoitza bere menditxoa igotzen joan da. Orduan beste maila batetan lehen ari da jendea, eta lehen zegoen ilusioa eta baldintza gabeko emate hura ez da inondik ikusten. Alderik edo kanbiorik handiena hori izan liteke. Giroa hoztu, bakoitza gure bidetik joan eta elkarrekin puskatu, elkarrekin puskatu oso gutxi garestu kontutan hartuz.

«Telenorten euskara gehiago egiten ez bada ni errudun naiz, baina Euskal Herria ere errudun da».

«HIZLARIRIK EDERRENA- REN ELKARRIZKETA GAL- DUA DAUKAT»

ARGIA.- Eta giro hori aldatzeko posibilitaterik ikusten al duzu?

J. M. I.- Nik badut nolabaiteko esperantza. Begira, nire jaiotz base-
rrian bazen zakur bat normalean ka-
teaturik zegoena, eta kateak kenduz
gero edozein hozkatzeko gogoekin
ateratzen zen, baina handik bost mi-
nututara lasaitzen zen. Eta orduan
nik esperantza hori daukat. Katean
geundela, eta askatu garenean ero-
men batetan gabiltzala, baina inoiz
edo lasaituko garelara. Amets hutsa
izango da agian.

ARGIA.- Zure mikrofonotik pasa-
tako milaka pertsonaien artean, ba al
duzu bereziren bat gogoan gordeta?

J. M. I.- Bada kasu bat. Nik nor-
malean elkarrizketa guztiak gorde
egiten ditut, baina bat badut gorde ez
nuena eta pena izugarria daukadana.
Errezilgo Atxukarro izeneko batekin
egindakoa zen. Atxukarro horrek
Uzkudunen kontra burukatu zuen,
Zelatuna igota eta harresi baten ba-
rruan, eta inongo araurik gabe hesi

hartatik ateratzen zen lehenengoak
galtzen zuen burruka. Gogoratzen
naiz elkarrizketa egitera joan nin-
tzaiola Atxukarriori, eta lehenengo
galdera eginez gero mikrofonoa ken-
du zidan eta ordu erdiz aritu zen mik-
rofonoari begira fijo, hitzegin eta hi-
tzegin. Bukatu zuenean, mikrofonoa
buelatu eta kito. Hori da gogoan du-
dan hizlaririk ederrena. Baina ez dau-
kat gordeta eta horrek ematen dit
pena.

*«Hogeitabi urtetan piska bat
aspertu ere egin naiz eta alda-
tzeko egokiera baldin badator,
pausu hori telebistarako eman-
go dut».*

«EDOZEIN GAUZA EGITEN DUENA BETI DA INPORTAN- TEA»

ARGIA.- Zuk uste al duzu herri
hoetan erraztasun berezia dagoela el-
karrizketatarako jendea aurkitzeko
eta beti berriren bat edukitzeko?

J. M. I.- Beno, uste dut elkarriz-
ketak egiteko ez dela oso jende bere-
zia behar. Niretzat inportantea da
Getarian txakolina egiten duena, eta
inportantea da beste edozein. Edo-
zein gauza egiten duena beti da in-
portantea. Nire lema beti hori izan
da.

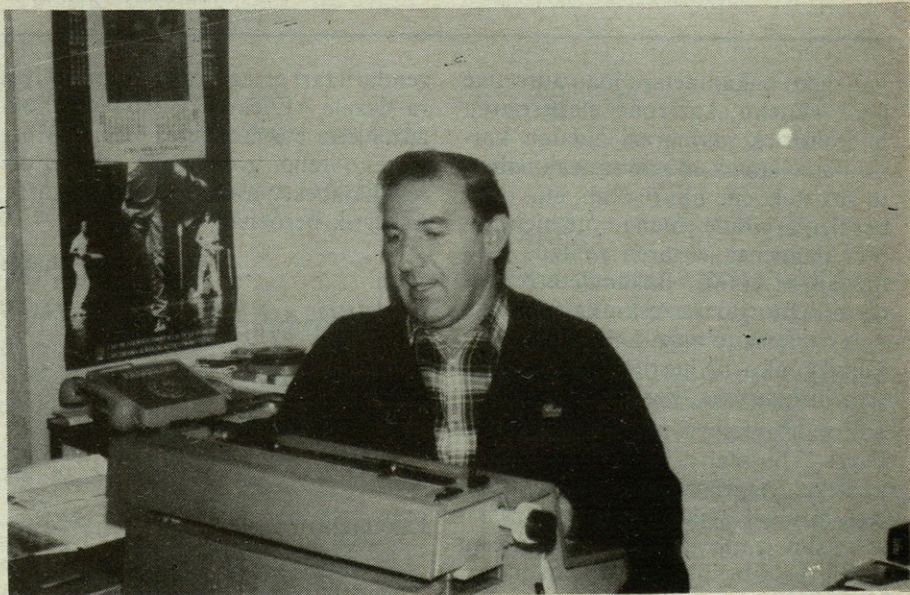
ARGIA.- Baina euskal Herriak ez
al du notizietarako besteek ez duten
dinamika bat?

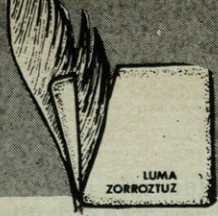
J. M. I.- Bada nik uzten dut
baietz. Orain ez dela asko diskutitzen
nuen pertsona batekin eta hark esa-
ten zidan «hau baino herri astoagorik
ez da sortu mundu honetan!» eta ez
nik ez dut onartzen Euskal Herria
baino herri astoagorik ez dagoenik.

*«Herri honetan mendigoizale
asko dago, ez da kasualitatea
Everest puntara igotzea, eta or-
duan jendea joan da situatzen,
bakoitza bere menditxoara igo-
tzen joan da».*

Ez dut onartzen ere herririk onena
garenik, baina ez dut onartzen txarre-
na denik ere. Esate baterako, bonbak
edo manifestazioak direla eta, hemen
behintzat zerbait gertatu da, baina
beste tokietan, Valladoliden edota
Ciudad Realen, zer pasatu da? Nik
uste dut herri hau askoz dinamiko-
go dela, onerako eta txarrerako, eta
hemen mugimendu asko dago. Eta
gainera mugimendurik ez dagoen
egunean, triste sentitzen garelara. Adi-
bidez irratan egun guztiak belarria
erne daukagu teletipoaren tinbreak
noiz joko duen, eta jotzen duenean
korrika joan ea zer pasatu ote den ja-
kitera. Eta egunen batetan ezer gerta-
tu ez bada, joaten zara etxera esanez
«baina hau egun osoa eta tontua
izan duguna, ezta?». Dinamika ho-
rretan bizi gara.

Jexus IJURKO
Joxe MOLLARRI

JUSTO GARATERI GUTUNA

Azaroaren bostean, zure ileak bezala zuhaitzak zuritzen hasiko direnean, Euskalerriko Unibertsitateak «Doctor honoris causa» izendatuko zaitu, maisu on eta bihotzeko adiskide!

1936an dena pikueta bota zutenean, ez zenuen halakorik amesetan ere asmatuko, zuk orduan Bilbon jarritako Medikuntz Fakultatearen oinarriak eraitsi baizituen ekaitz negargarriak. Ez dakit ihesaldi hartan biok itsasontzi berean joan baginan Santanderetik atzerrira, baina nik dakidana zera da: ia berrogeita hamar urte hauetan, zuk Argentinan eta nik, guk, hemen, bide desberdinetatik jokatu behar izan dugula. Unibertsital zientzia aldetik gailurrean jartzen zaitue orain eta barru barrutik poztutzen naiz merezia baiduzu ahorezko saria eta har zazu nere zoriona. Baina hemen urteak zehar gaudenok, gure abertzaletasuna ariman —eta gorputzean— minduta eta zaurituta hurbil hurbiletik ikusi dugunok, beste ikuspuntu batetik ikusten dugula gure prolema esango nizuke.

Unibertsital munduan izan zara, eta herria eta dagozkien goi mailako estudioak hurbiltzen gehien arduratu den bat zarala aitortu beharko genuke. Euskalerrriak bere kultura baserriatik atera eta garatzeko euskal Uni-

bertsitate bat behar duelakoan asko gaude ados. Eta zu ere gure taldean zaudelakoan —edo gu zurean— nago. Zuk ondo baino hobeto ezagutzen duzun Humboldték ere bere unibertsital sisteman Unibertsitate euskaldun bat planifikatuko zuen Euskal Herriarentzat. Baina ordutik hona denpora asko galdu dugu edo galduezaz digute. Eta munduan zehar, kulturarik gehienak unibertsitateko bidea zabalik aurkitzen duten artean, gu hemen gaude bideak urratzen. Oraindik.

Horregatik mindu nau zuk esandakoak edo zure ahoan jarri duten baiezpeneak. Ez dut uste euskaldun abertzaleen artean zurekin egindako elkarrizketa argitaratu duen egunkaria asko irakurriko denik eta hala balitz ez dira asko izango ni bezala minduak. Eta dagokizun begiruneak iraun dadin, egokia dirudi zabalkunde handirik ez izateak. Vasco eta euskalduna gauza berdina ote dira? Antropomorfo zentzuan vasco izateko ez da euskalduna izan behar, jakina. Garate eta Arana deitura dunak aski dira euskaldunak ez direnak eta vasco-tzat beraien burua ematen dutenak. Baina bagara, zorionez, beste Garate eta Arana euskaldunak. Nortzuen eskuetan dago euskal kultura egitea eta bultzatzea? Herriak sortzen dute, egunoro beraien kultura eta unibertsitate bidea zabalik badute, hobe, goi mailan garatua izango baita herri kultura. Euskalerrriak ere

—eta euskal herriak esan nahi dut— orain arte ukatua izan arren, badu eskubide berdina. Baina euskal kultura egunoro sortzeko eta garatzeko. Eta lan hau euskaldunei dagokigu oso osoan. Beste gauza bat da zientzia egitea: gaztelauak edo frantsesak, eta euskaldunak, egin dezakegun —eta egin behar dugun— gauza da zientzia. Guk euskaraz, jakina. Baina Euskal Herrian kultura arloan lan sakon bat egiteko, ene ustez, euskalduna izan behar da.

Ez da hau egun baten lortzen den helburua, baina gauzak orain eta beti argi eta garbi ikustea komeni da. Beste bide batetik joko bagenuke, paternalismo hutsaren menpean jarraituko genuke. Askotan gertatzen dena da erdaldunak kulturaren gidari gisan jartzen direla, diru laguntzak, programaketak, eta beste zuzendari usainezko asmakizunak emanaz. Zuk A.N.V.ren ikuspuntutik lehen ikusiko zenuena eta gutariko askok orain nahi duguna da halako jauntxoaren paternalismorik ez izatea, gu euskaldunak gure herria bideratzeko nahiko baigara.

Gaizki esanak parkatu. Nere eta askoren aburua azaldu nahi izan dizut eta zure baitan gurekin ados egongo zarela nago. Har zazu bada nere begirune osoa eta bihotzeko agurra.

JOSE ANTONIO ARANA MARTI-JA

Udako bakantzetara joan aurretixe nere «Eneko Agerroa» elaberriaren bi irakurlek jakinarazi zidaten kartaz, lerro jateak edo nahasteak nabaitu zituztela ene liburuxkan, eta, otoi, beroien argibide emango ote nien, zeren, dagoenez, ariaren zentzua ezin harrapatu zutela. Bakantzetatik heldu eta hirugarren eskutitz idekotsu batekin aurkitu naiz. Lehenengo biak Gipuzkoako bi herritatik eginak ziren; hirugarrena, berriz, Bizkaitik.

Zoritzarrez —aitortu beharra dago—, hutsegite larriak atera dira «Eneko Agerroa»n eta pentsatzen dut, hiru kartagile hauek bezala, asko eta asko izango direla testua ulertu ezinik gelditu direnak zenbait pasartetan. Honetxegatik, «Argia»ren Zu-

zendaritzari erregu egiten diot argitaratzea «Eneko Agerroa»ren huts zuzenketa eta bidebatez «Usoa Alostorreko»rena, gose-egarri gelditu diren hainbeste irakurleren jakingarri. Eskerrik beroenak emanaz.

Yon Etxaide-Itharte

«ENEKO AGERROA»REN HUTS ZUZENKETA

Azalean

Honela dio: Yon Etxaide Itharte.

Honela zuzendu: Yon Etxaide Itharte.

Esaintza

Ez dago ezarria.

Honela ezar: Agosti Xaho eta Joha-

ñe Mirande Zuberoako semeei, betiko zoriona opaz Jaunaren altzoan.

13 paia

H.D.: —Gure ASMOZ jabetu ahal haiz, Otxanda?

H.Z.: —Gure ASMOAZ jabetu ahal haiz, Otxanda?

19 p.

H.D.: Obeko, godoen aurkako gela gal-gal zegoela, Hagurain-go neskatxa batekin KA JOKATU ZEN HOGEIGARREN GUDUA IKARAGARRIA.

H.Z.: Obeko, godoen aurkako gela gal-gal zegoela, Hagurain-go neskatxa batekin ezkondu zen, hots, zure

amarekin. Enara zeritzan eta egia esan

36 p.

H.D.: Zaldun guztiak berdintsu jantziak zeuden, MOTXAK JAZTEN ZITUZTEN ETA BELAUNETA-RAINOKO behintzat ez zen nabari eurretan giza-mailarik.

H.Z.: Zaldun guztiak berdintsu jantziak zeuden, menditar edo eiztari-
en tajuz alegia eta azalez behintzat ez zen nabari eurretan giza-mailarik;

48 p.

H.D.: Horregatik pentsatu diat zaldun leinargi hauek eskeini DIDU-TEN abagunea ez galtzea.

H.Z.: Horregatik pentsatu diat zaldun leinargi hauek eskeini DIDA-TEN abagunea ez galtzea.

86 p.

H.D.: Eneko Agerroa bere lurraldearen berri ikasten ARI zen.

H.Z.: Eneko Agerroa bere lurraldearen berri ikasten HASI zen.

123/124 pp.

H.D.: Hau, Cariberto gazteari eskaini zitzaion, nolabait ordaindu ahal izateko Dagoberto bere anaiak aitaren HERENTZIAK ebatsi zion partea.

H.Z.: Hau, Cariberto gazteari eskaini zitzaion, nolabait ordaindu ahal izateko Dagoberto bere anaiak aitaren HERENTZIATIK ebatsi zion partea.

131 p.

H.D.: Akitania-ko gure erreinua eta erregetza ofizialki aitortzeko. Ez bakarrik anaia bezala maite NUELAKO.

H.Z.: Akitania-ko gure erreinua eta erregetza ofizialki aitortzeko. Ez bakarrik anaia bezala maite NAUELAKO.

145 p.

H.D.: Clichy-ko Gorteko ateak zabalik aurkituko DITUT beti.

H.Z.: Clichy-ko Gorteko ateak zabalik aurkituko DITUK beti.

163 p.

H.D.: NOR pozoatu zuen Cariberto errege jauna.

H.Z.: NORK pozoatu zuen Cariberto errege jauna.

164 p.

H.D.: baina BERE gerla horsean

baldin badatorkigu.

H.Z.: baina BERA gerla hotsean baldin badatorkigu,

200 p.

H.D.: baina, segur egon GAITZEN ere.

H.Z.: baina, segur egon GAITEZEN ere.

AURKIBIDEAN

Lakarre-ko puna: Lakarre-ko jauna.

Arkatasun haritza: Askatasun haritza.

Amando-ren dira: Amando-ren deia.
Herenzugea: Herensugea.

«USOA ALOSTORREKO»REN HUTS ZUZENKETA

Azalean

Honela dio: Yon Etxaide Ithart.

Honela zuzendu: Yon Etxaide It-harte.

44 p.

H.D.: ezteietara Gipuzkoa-ko eta Bizkai-ko HANDIRIK sonatuenak gomitatuz.

H.Z.: ezteietara Gipuzkoa-ko eta Bizkai-ko HANDIKIRIK sonatuenak gomitatuz.

47 p. (70 nota)

H.D.: Armada kristauak (=ejércitos cristianos).

H.Z.: Armada kristauak (=el ejército cristiano).

82 p.

H.D.: —Aski dut!

— H.Z.: —Aski duk!

95 p.

H.D.: jendearen artean ASILPEKO luzerik ez dela.

H.Z.: jendearen artean ISILPEKO luzerik ez dela.

100 p.

H.D.: iluntzerako deba-ra iristeko asmoz.

H.Z.: iluntzerako Deba-ra iristeko asmoz.

105 p.

H.D.: ...eskubiko eskuaz bere arreba ordearen lepo guria estutuz...

H.Z.: —Baldin hemengoetan norbait hilgarri baduk, hi haiz, apotzar er-

gela, suge pozoiduna!

118 p.

H.D.: Beltran-ek, susmoz edo entzutez bakarrik salatu NUEN bere emaztea senarrez besteko izorrakeriaz.

H.Z.: Beltran-ek, susmoz edo entzutez bakarrik salatu ZUEN bere emaztea senarraz besteko izorrakeriaz.

133 p.

H.D.: —Baldin hemengoetan norbait baduk, hi haiz apotzar ergela, suge pozoiduna!

H.Z.: ...eskubiko eskuaz arrebaordearen lepo guria estutuz...

OHARRA:

1. Ez dugu uste ARGIA aldizkaria horrelako zuzenketak argitaratzeko tokirik egokiena denik.
2. Zerrenda hau ez da osoa. Esannahiaren aldaketa suposatzen zuten zuzenketak errespetatu ditugu batez ere.
3. Dena den argitaratzea erabaki dugu, egileari hitza eman genion eta.

ARGIA

IPURBELTZ: Komikia izatetik haur aldizkaria izatera

Nonbait entzuna geneukan «Ipurbeltz» komikia aldaketetan zebilela, nahiz eta aldaketa horiek nondik norakoak ziren zehazki ez jakin. Alde batetik informazio hori geuretzat biltzeko, eta bestaldetik jakindakoa irakurleei ere pasatzeko, haien bulegoetaraino hurbiltzeko ausardia izan genuen.

Bertan aurkitu genituen «ipurbeltz» en arduradun berriak, Mertxe Ezeiza eta Aitzpea Goenaga. Zenbait korapilotarako Julen Lizundia ere izan genuen solaskide.

IPURBELTZ: KOMIKIA IZATE- TIK HAUR ALDIZKARIA IZA- TERA

ARGIA.— Azken urteotan hileoro kaleratzen ibili zarete, eta ia 60 zenbaki atera dituzue dagoeneko. Zein erantzun jaso duzue irakurleagoaren alde-tik.

JULEN LIZUNDIA.— Dudarik ez dago alde batetik arrakasta izan dugula, eta iraun ahal izan dugula berederen. Eta ez da gutxi. Alde horretatik pozik gaude, baina halere irakurleen kopurua ez da guk nahi bezain handia.

5.000 SALDU ETA 50.000 SALDU BEHAR

ARGIA.— Zenbat ale saltzen dituzue denetara?

J.L.— Kontutan hartu behar da gure bide nagusia harpidenunen bidez egiten dugula, eta era horretara 3.000 harpidedun ditugu. Horretaz gain, bi mila eta bostehun zabaltzailearen bitartez bideratzen ditugu, eta horietatik auskalo zenbat saltzen diren, gutxi dena dela. Bost mila bat salduko ditugula kalkulatu den dut.

ARGIA.— Ez al da oso gutxi, batez ere kontutan hartuz dauden ikastola piloa?

J.L.— Bai, noski. Eta honek izugarrizko arazo ekonomikoak sortzen dizkigu. Pentsa ezazu normalean «Ipurbeltz» bezalako publikazio baten saldu behar dituela beste herrialdeetan gutxienez berrogeitamar mila ale. Hortik aurrera. Hortik atera daiteke konklusio bezala zein muga es-tutan mugitzen garen.

ARGIA.— Eta ez al duzue kanpainerik egin kopuru hori zabaltzeko?

J.L.— Saiatu, saiatu gara baina oso emaitza urriekin. Azken aldi honetan berrogeitamar mila eskutitz bidali ditugu, baina ehun bat harpidedun besterik ez zaizkigu etorri. Guk, egia esan, ez dakigu nora jo eta zer egin behar bezalako salmenta bat lortzeko.

INTERESA SORTU BE- HARRA

ARGIA.— Eta zuen ustez, noren errua litzateke ardura falta hori? Gurasoena agian?

J.L.— Guztiena, bakoitza bere neurrian. Alde batetik gurasoak, eta bestetik irakasleak, errealitatea da haurrari ez zaiola interesik sortarazten honelako gauzak irakur di-

tzan. Eta interes hori sortu beharra dago. Nire ustez oraingo «Ipurbeltz» nahiko material polita eskaintzen da ikasgeletan erabiltzeko ere, eta orain baino askoz erabiliagoa izan daiteke. Baina jendea ez da ahalegintzen interes hori sortzeko eta gauden egoeran gaude horren ondorioz.

ARGIA.— Ez al dute prezioa jartzen aitzaki bezala?

J.L.— Askotan esan ohi da garestiegia dela, baina hori ez da inondik ere egia. Pentsa lehengoak 70 pezeta balio zituela, eta hori ez da ezer, eta halere jendeak ia orain bezalaxe erosten zuen. Orain hobekuntza handiak egin ditugu eta 150 pezetetara igo dugu prezioa. Baina garestia dela esaten duenak pentsa dezala zenbat balio duten medio berdinekin erdaraz egiten dituztenak, eta gure tirada ikusiz gero, ez da zaila asmatzea dirua galtzen dugula. — «Ipurbeltz»ekin urteoro hiru milioi galde behar genituzke, baina Jaurilaritzako nahiz Diputazioako subentzioekin, pairatu dezakegu defizit hori.

LEHEN KOMIKIA, ORAIN HAUR ALDIZ- KARIA

ARGIA.— Aldaketa nabarmenak egin dituzue orain «Ipurbeltz» honekin beraz. Zer nolako aldaketak?

AITZPEA GOENAGA.— Aldaketak begibistan daude aldizkaria piska bat begiratzuz gero. Beste nora-bide bat eman nahi izan diogu aurrekoarekin alderatuta erabat desberdina. Lehen komikia zen, komikia hutsa. Orain ez genuke komikia egin nahi, haur aldizkari bat baizik.

ARGIA.— Eta zein da bion arteko desberdintasuna?

MERTXE EZEIZA.— Haur aldizkari batetan badira beste zenbait elementu komikiaz gain. Esate baterako, badira ipuinak, jolasak, jakingarriak, gutunen trukea, eta hainbat eta hainbat gauza. Askoz ikuspuntu zabalago batetatik ikusi behar litzateke haur aldizkaria. Adibidez, hileoro zortzi orrialdetako «Gaia» eskaintzen dugu informazioekin, jolasekin, etabar, baina dena gai beraren inguruan.

AITZPEA.— Nik esango nuke askoz eduki aberatsagokoa dela honako hau bere aurrekoa baino. Alde batetatik, gauza askoz didaktiago bat egin nahi izan dugu, horrekin batera entretenigarria ere izan behar zuela kontu eginez jakina.

RAMUNTXXO GANBELUTXO

POZIK PRODUKTU BERRIAREKIN

ARGIA.— Orrialdetan nahiz koloretan ere bada hobekuntzarik, ezta?

AITZPEA.— Bai, lehen 24 orrialde zituen eta oraingoan 32, eta guztiak koloretan. Lehen orrialde batzu zuri-beltzez ageri ziren, baina orain denak kolorez. Eta horretaz gain, nire ustez marrazkien kalitatea ere aipatu behar dago, horretan ere alde handia nabari da eta.

ARGIA.— Eta nondik nora sortu zen ideia berri hau?

MERTXE.— Geuk biok Irakasle Eskolan ikasten ari ginen, eta eskola ematen zigun Andu Lertxundik eskatu zigun ea aldizkari baten projektua

egingo genuen. Aitzpeak eta biok prestatu egin genuen, berak «Erein»a ekarri zuen eta itxuraz aurrera atera zen. Nahiko poliki joan da haseran eta denbora dextente pasatu du kale-ratu arte, baina hemen gaude iadanik hirugarren zenbakia kalean.

ARGIA.— Zein lan betetzen duzuen zeuok eta zein lan etortze da kanpotik?

MERTXE.— Guk projektua eta textua egiten ditugu batik bat. Bi komikia kenduta, gainerakoan gidoiak ere geuk egiten ditugu. Eta koordinazio-lana noski.

AITZPEA.— Nahiko pozik gaude gainera orain arte atera den produktarekin. Halere kontutan hartu behar duzu hasiberriak garela eta neurri batetan oraindik ez dugula media ezagutzen. Dinamika erritmoari guztiz egokitu gabe aurkitzen gara, baina gero eta gustorago gabilta lanean eta gero eta gustorago gaude produktarekin berarekin.

AHALIK ETA EUSKARA SINPLENEAN

ARGIA.— Zein leku uzten diezue haurrei aldizkariaren barnean?

MERTXE.— Sail berezi batzu dituzte haurrek beren kolaborazioak bidal ditzaten. Alde guztitatik aldizkari partizipatibo bat egiten saiatu gara, eta adibidez «buzoi trukalaria» hor dago eskutitzak eta edozein gauza trukatu nahi badute, edota «erlearen jo ta jokua» saila ere jolasak, asmakizunak eta gainerantzeko ideiak bidali nahi badituzte.

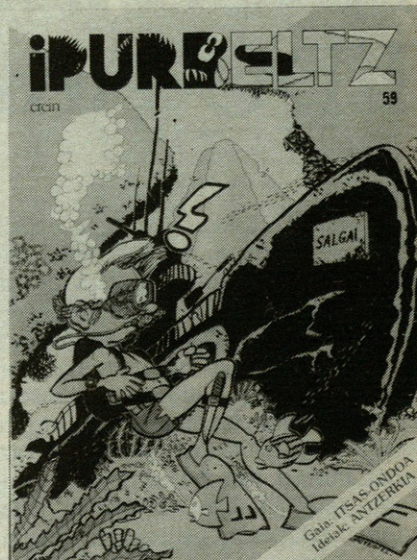
AITZPEA.— Gainera esan beharra dago erantzun handi samarra jasotzen ari garela. Haurrak gauxe dextente ari dira bidaltzen, eta hamar aldiz gehiago bidaliz gero ere ez ginatke aspertuko, alajaina!

ARGIA.— Nolako euskara egiten saiatzen zarete?

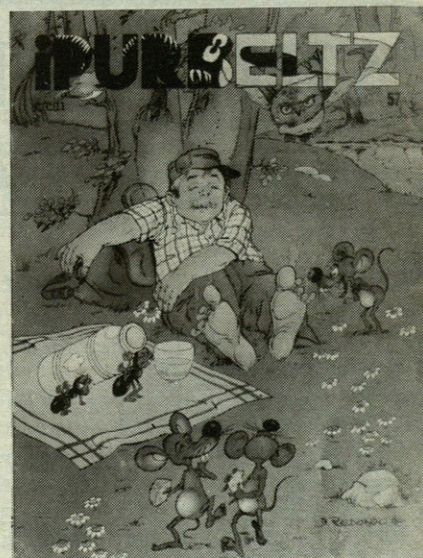
AITZPEA.— Ahalik eta sinpleena, alde batetatik haurrek erraz uler dezaten, eta bestaldetik haur pilo bat euskara ikasten ari delako eta haiengan ere pentsatu behar.

ARGIA.— Nolabait bukatzeko, zein da geroari begira ikusten duzuen arazorik larriena.

MERTXE.— Ez dakit. Gure barneko funtzionamenduan ez dugu arazo handirik ikusten, hala nola gauzak konpontzen joan dira eta gero eta gustorago egongo gar denok. Dena dela, gure asmo nagusia zera izango litzateke: «Ipurbeltz» aldizkaria toki

guztitan present egon dadin, eskola irakaslearekin, etxean gurasoekin, kalean lagunekin edo bakarrik gustoratu haurrek irakur eta erabil dezaten, eta ahalik eta gehieena zabaltzeko egin daitezkeen ahalegin guztiak beti motz geldituko dira. Alde horretatik gehiena saiatu behar dugu guztiok. Nolabaiteko kontzientzia, interesa eta beharra sortu.

Geu ere «Ipurbeltz»en aldeko publizitatea egotearen alde kokatu dugu geure burua, eta zure seme-alaba edota hilobari oparitxo hau egin nahi badiozu, harpidetza urteko 1.620 pezeta besterik ez direla gogoratu, eta (943) 46 72 60 telefonora deituz gero oso gustora emango dizute horren berririk.

Jexux IJURKO

AKELARRE - ALKA-LARRE EDO AKER-LARRE?

Patxi KARRETTO

Euskal Motologian hain hedaturik dugun «Akelarre» hitza nondik ote datorkigu? Betidanik «Akerra» hitzarekin parekatu izan dugu «Akelarre» Eta, honek noski, sorginen janzkera adartzu, bizartua eta itsusiak oroit arazten dizkigu, ilargiaren babesean egin ohi ziren gaudatza, bilkura eta sorginkeria ezin bitxiagoak. Beraz, pizti mitiko zen «Akerra»ren inguruan sorginek ospatzen zuten zere- monia zela esan genezake, «Akela- rre» daitzera ohiturik gauden hitz ezagun hau. Baina, denak bat ote da- toz erizpide honekin? Ikus dezagun zer dioen, Pablo Fermin Irigaray Goizueta jaunak «Principe de Viana» ren babesean bere seme Angelek argi- taira zuen «Prosistas Navarros Con- temporáneos» deritzan liburu xar- mantaren 165. orri. Ene irizpideko «Akelarre» itzak, akerraren usaiñi k ez du: una zertako. Zugarramurdi- arrei entzunik nago, tokiari deitzen «Akelarre», Unen hubil dagoen au-

zoari «Alkardi», andik Erratzu alde- ko mendi bati «Alkazuri» Nik baiño obeki dakizue «alkabelarra»ren berri; landare berri asko dakitenek «Dacti- lis Hispanica» deitzen oi dutena. Gauzak ala direnez gero «Akelarre» edo «Akelarre» lekua «Alkabelarra» garai eldu den larrea dukegu. Ikusia duzunez, Goizueta zuen bigarren dei- tura, Iruñeko Barañaingo hospitale- ko zirujano trebeenetarikoa izan zen Larreko zenak. Eta, nola ez! Goizue- tan, nire sorterrian, oraindik alkabe- larra hitza erabiltzen da, beste toki askotan bezalaxe, baita ikusi, segaz ebaki eta ukitu ere egin izan dugu maiz aski. Dena den, jarrai dezagun aurrera Larrekorekin: Otso-lezea itzetik, norbaitek otso aberearen ize- na ikusi zuen; baiño akelarretik ake- rra bezain urrun dugu untarik otsoa- rena. Nere begiz ikusita dut gaineko leju «Otso-lezea» deitzen diotena; bi- ziki gora, bizkarra. «Otso-lezetik urak bi aldetara doazi: iguzki alde-

koak Irati-ra, iparraldekoak berriz Orreagara. Arripil andi bat «ilarri- zar» igsako arri meta baten ondoan leze-zulo bat. Ango menditarrei en- tzuna naiz, otsoa arri meta baten on- doan leze-zulo bat. Ango menditarrei entzuna naiz, otsoa arrapatzeko zu- loa edo artea izanen ote zen leen leze ura, baño ene baitan; emendik ez dugu otsoaren berri. Bizkitartean, «Otso-lezea» bezala, itz asko baditu- gu bazterretan otso aberearekin ikus- tekorik ez dutenak «Otsondo», «Otsakar», «Otsatieta», «Otsalde», eta»

Otsa, itz unek adiarazten ote digu, lur eta zerua elkar ukitzen edo ala uduri duen lekua? Ots, erderaz «hori- zonte» deitzen dugun marra? Badite- ke. Eta, honek ere, Goizuetako men- di lepaka batetan kokaturiko Otson- do deritzan baserria dakarkit gogora. Higi hegian dagoenez, bait bailuke Larreko zenak zioen «horizonte» ha- rrekin ikustekorik aunitz.

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

ARGIA

k/Virgen del Carmen z/g

Ramonenea behea

T: 28 33 99

Donostia-12

IZEN-DEITURAK

helbidea

HERRIA

PROBINTZIA

**KONTU HONETATIK KOBRA EZAZUE NIRE
HARPIDE-SARIA**

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

ZENBAKIA

Sinadura:

LA H.^a INTERMINABLE ETA MOMO:

ez utzi irakurtzeke!

Aurten irakurri ditudan libururik atseginenak, Michael Enderen bi hauek izan dira. Biak Alfaguarak argitaratuak eta gazteleraz —euskaratzen ez dituzten bitartean—.

Sarri pentsatu ohi dut zer zentzu izango lukeen honelako liburu batzuen aipamenak ARGIAN, zergatik egin. Oraingo honetan eta luze pentsatu ondoren, beharrezkotzat jo dut liburu hauen propaganda egitea, euskal kulturari, euskal idazle ta irakurle artean zabaltzea, plazaratzea bi liburuak. Zergatik? Artikulu hau irakurri eta gero, zuk zeuk, irakurleak, jakinen duzula espero dut.

MOMO

Liburu honen 5. argitalpena agorturik dago artikulu hau idazten ari naizen une honetan. Alemanian esate baterako, gehien saltzen diren liburuen artean dago Momo hau, eta bada hori horrela izateko arrazoiak.

Momo neskato bat da; denboraren burokraten kontra borrokatzen duen neskatoa, eta denbora zer den dakiena. Momok Casiopea bere dortoka lagunarekin gizartea askatuko du, denboraren sokak, presa, astirik eza..., puskatuko ditu; jendeari lasaitasuna, beta, astia, eman dio. Hauxe litzateke bi hitzetan Momo liburuaren gaia, baina Enderen lorpen handiena imajinazioan da-

tza; nondik nora, eta nola-ko egoeratan ematen den abentura hori; agertzen diren pertsonaiek, errealtatefantasi nahasketek eta idazlearen irudimenak guztiz atsegina bilakatuko digute liburuaren irakurketa.

LA HISTORIA INTERMINABLE

Baldin aurreko liburuan, Michael Enderen irudimenari garrantzia eman badiogu, honetan aipatu behar den lehenengo gauza da. Guztiz txundituta, lor eta sor gelditzen gara liburu hau irakurri eta gero. «La historia interminable» errealtatea eta fantasia nahasturik azaltzen zaizkigu; irakurleak pertsonaia bilakatu.

Bastian Baltasar Bux, BBB, da liburu honen protagonista, bere abenturak Atreyu eta Fajur dragoi hegalariaekin, Fantasia erresumaren edertasunak, erabat txunditzen gaituzte; baina Fantasia arrisku handian dago eta mutil batek salba dezake, erreginari izen bat jarriko dion mutilak. Orduan Bastian, «La historia interminable»-n irakurtzen ari dena, irakurle izatetik pertsonaia izatera pasatuko da eta Fantasia salbatuko du erreginari izan bat emanez. Horrela, errealtatea —Bastian irakurlea—, eta fantasia —Bastian erresuman— nahastu egiten zaizkigu. Eta Bastian Fantasia erresuman dagoenean, orduan hasiko dira benetan aben-

turak, arriskuak, larri-uneak, etabar.

Oso liburu polita da, Fantasia deskribatzen bat-tez ere, hango basamortu koloreduna, abereak, bizi-lagunak, hiriak..., eta bu-kaera agian pobre samarra iruditu arren —beste guztiarekin konparatuz—, na- hiko polita da; Bastianen barnean aldaketa bat eman da.

Abentura askotako liburu- a izanik ere, badu hainbat mezu —boterearen era- bileraz, pertsonen arteko errespetua, etabar—, balio handiagoa ematen diona liburuari.

Liburuak bi koloretan dago idatzirik, gorri ta berde. Berdea Fantasia gertatutakoa, gorria ordea, gizakien munduan. Errezagoa egiten zaigu horrela, eta politagoa ere. Gaztelerazko argitalpe- nean ere, bi kolore hauek horrela ematen dira.

MICHAEL ENDE

1929an jaioa Alema- nian, Municheko Antzerki eskolan ikasi ondoren, ak- tore gisan aritu zen zenbait urtetan. Gazte eta umeen- zat idatzi ditu liburu ba- tzu, eta «Hans Christian Andersen» saria ere, iraba- zi du. Bere istoriak, mito- logia pixka bat eta gaurko mundo honen alegoria as- korekin daude eginak. Iru- dimenaren eza zalatzen du bere lanetan. Hona hemen egiten dituen lanei buruz- ko bere eritzia:

«Altu irakurri ohi duda-

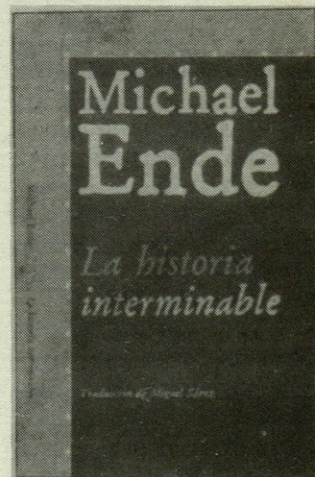
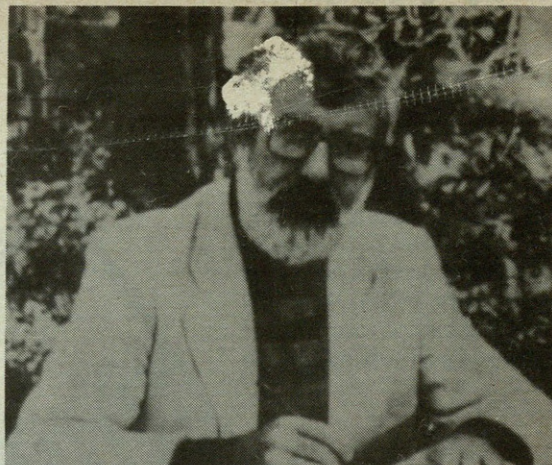
nean, aurrean umeak eseritzen zaizkit, beste alboan ikasleak daude, eta atzean adineko guz- tiak. Behar bada arra- kastak badu zer ikusirik gure mundu literario eta artistikotik nahiko baz- tertuta geratzen den edertasunarekin».

Arestian ikusi den beza- la, Enderen liburuetan gazte eta adinekoen arteko literatur muga desegin da, denek irakurtzen dute an- tsiar, gogoz eta gustora.

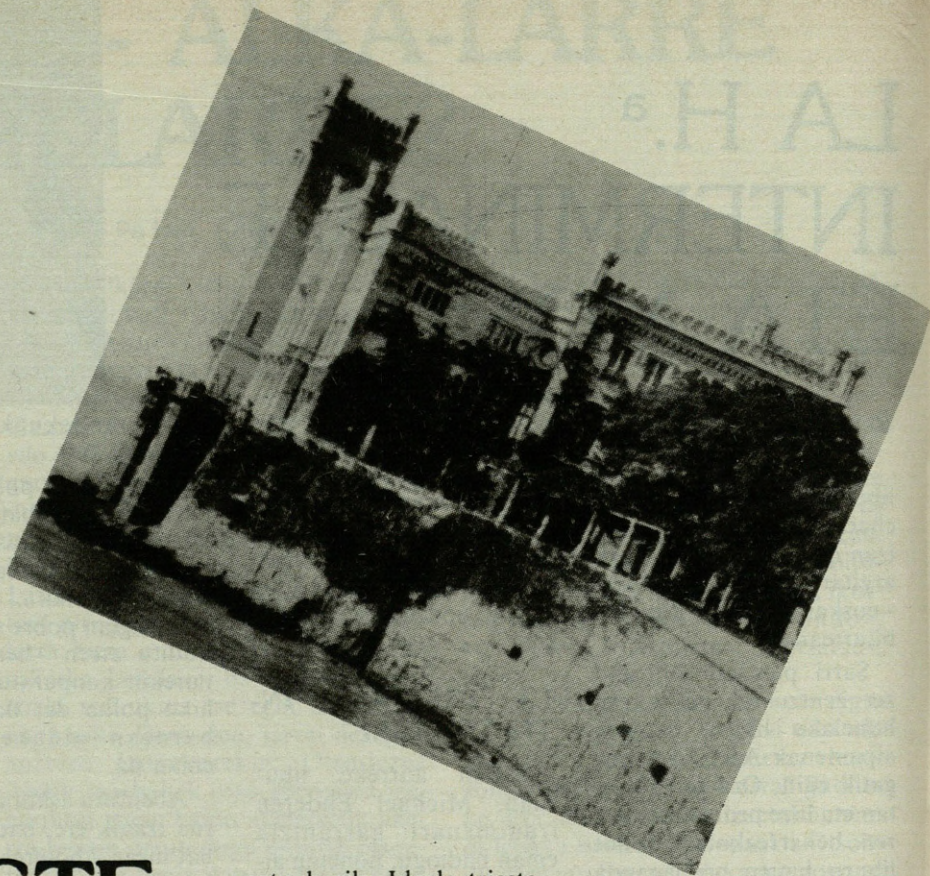
«La historia intermina- ble liburuaren» 700.000 ale saldu dira bi urtetan Alemanian, Italian hilabe- te batzutan 100.000, eta Estatu espainolean 4. argi- talpena dago kalean.

Goian aipatu dudan guztiagatik, beharrezkoak ikusten ditut bi liburu hauek euskal munduan, euskal literaturan... eta ARGIAN.

Xabier E.

TRIESTE JOYCEREN ODISEAN

Toki bat: Irlanda. Toki honen nostalgia, herbestean zein ihesean gogoratutikoa. Esan genezake, munduari hainbeste poeta eman dion Finisterre honek, urrundik liluratzeko gaituela eta irudimenak populatzen duela. Eta azkenik, Triestetik, Zurichetik edo Paristik, ikusita, Dublinek hiriburu baten itxura osoa duela.

Baina, zein Irlandaz ari gara? Agure zahar begi gorridun horrek sinbolizatzen duena, nazio gaitzesgarriaren aztarna bizia, agrarioa eta gaeliarra,

Stephen Dedalusen ametsak sarritzen dituen hori?

Nolanahi ere, Joyce laister bilduko da bere Itaka dublindarrarekin, non bere pertsonaiek zazpihun orrialde iraungo duten hogeita lau ordu iraganen duten.

James Joyce-k bere burua herbestaratuz, 1904tik 1914ra Triesteko hirian pasa zituen. Han, Italo SVEVO (1861-1928) idazlea ezagutu zuen. Ezina litzateke Joyceren Triesteko denboraldiaz mintzatzea, idazle bien harremanak ai-

patu barik. Idazle triestetar judu honek (Ettore Schmitz jaiotzez) eragin handia izan zuen Joycerengan, eta alderantziz. Bien lanak erabat desberdinak izan arren, aipa ditzagun laburki, bietan agertzen zaizkigun konstanteak.

«Bizitza bat» liburuan (1892) dakusagu lehenbiziz Svevoren pertsonaiarik ptxiena, «hiri pertsonaia», TRIESTE bera. Ez soilik ingurugiro naturalista bat, baizik eta gertaera eta egoera ororen emasabel sekretua, geografikoa edo geometrikoa baino gehiago, elkar aurkitzeen leku metafisikoa. Eskenategi diferente batetan, guztiz ezberdin bihurtuko liratekeenak seguruen. Hiri sinbolikoa guztiz, Kafkaren Praga edo Joyceren Dublinen tankerakoa dugu Svevoren Triestea.

«Bizitza bat», edo «Zahartzaroa»-n (1898) Trieste obra barruan erabat sarturik agertzen zaigu. Jadanik «Zeno-ren kontzientzia»-n (1923) irazki nagu-

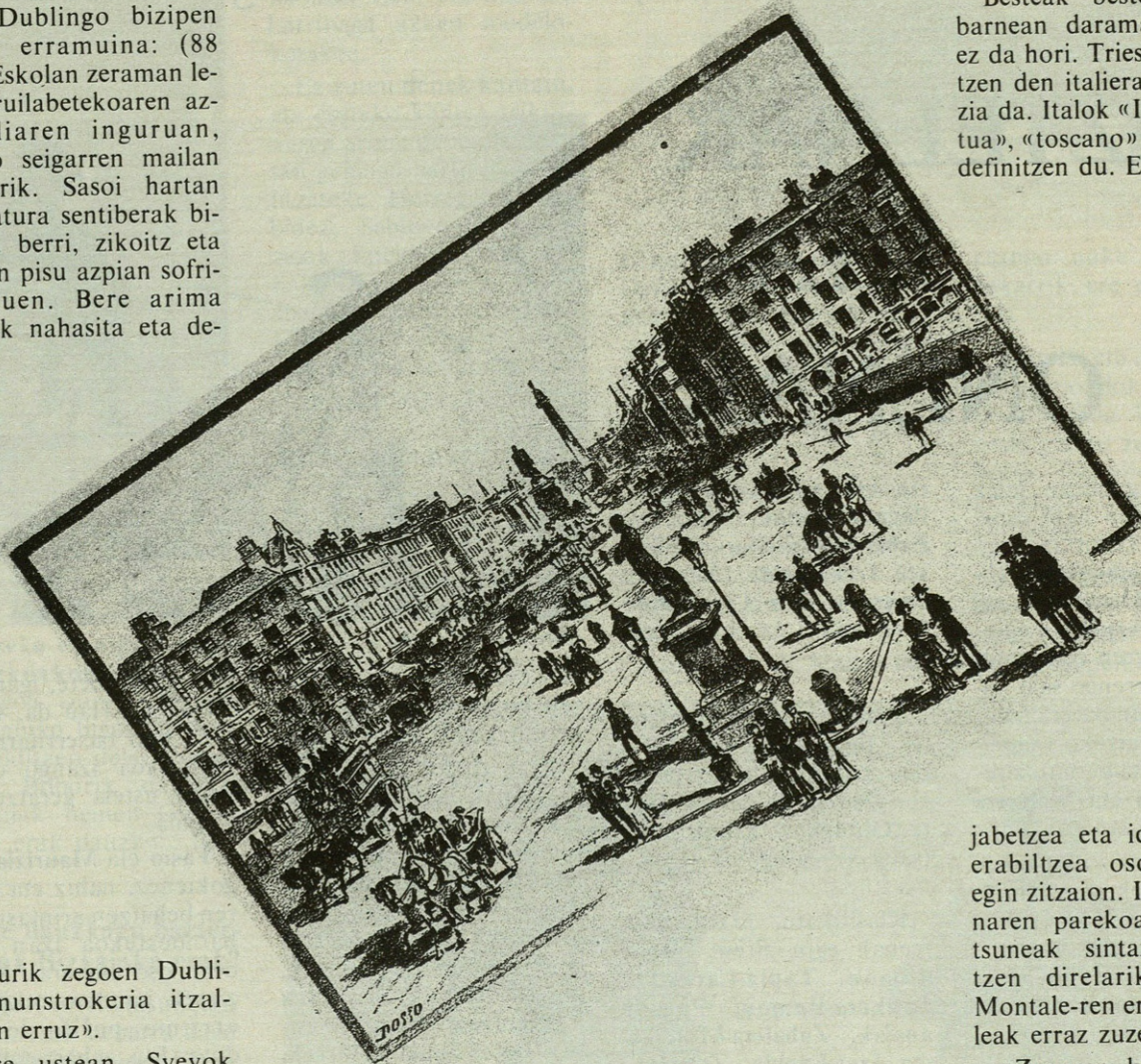
sia bihurtu da. Hain sare indartsua, ezen pertsonaia beraien produktorea dela ematen duen. «Zeno-ren kontzientzia»-k, idazle baten bila dabilen hiri bat dirudi. Honetan ikusten dugun giroa, beste edonon aurki genezakeenaren bariante triestetarra da, baina ezina genuke Zeno eta bere abenturak, Trieste erreale eta batera imaginario honetatik kanpo somatzea. Hau da gure ustez, Joyce eta Svevo-ren lanen arteko zerikusirik trinkoena.

Italo Svevok, «Zeno-ren kontzientzia» idatzi aurretik Joyceren «Dublindarrak» eta «Artista gaztearen erretratua» ezagutzen zituen. Baina beranduago arte, ez zituen «Ulises»-en egitura sakonak aztertu.

Eta hain zuzen ere «Artistaren...» liburuan aurkitzen dugu Stephen Deda-

lusen Dublingo bizipen ororen erramuina: (88 orr.) «Eskolan zeraman lehen hiru labetekoaren azkenaldiaren inguruan, oraingo seigarren mailan zegoelarik. Sasoi hartan bere natura sentiberak bizimodu berri, zikoitz eta ilunaren pisu azpian sofritzen zuen. Bere arima oraindik nahasita eta de-

Besteak beste, Svevok barnean daraman arazoa ez da hori. Triesten erabiltzen den italiara oso berezia da. Italok «Italiara Batua», «toscano» izenarekin definitzen du. Eta honetaz

primiturik zegoen Dublinen munstrokeria itzaltzuaren erruz».

Gure ustean, Svevok Triesten aurkitu zuen bere Dublin pertsonala, Joyceri esker neurri handi batetan.

Halere gonbaraezinak dira osoro. Joyce jesuitek hezitako sofista bat. Naturalismo frantsesa, psikologismo oso kultural batetik daraman naturalista bat. Psikoanalisiaren zein mitologiaren jantzitakoak. Erromantiko bihurri bat. Bere «partikularra»-ren bitartez «unibertsala» bilatzen duen temazale bat.

Aldiz Svevo, nobelista apala, eta oso italiarra, klasiko italiarrak ezagutu ez arren, darabilen forma pitxiari esker, Italiako gaurko literaturan ordeztetza bihurtua.

Psikoanalisia ere modu berezi batetan erabili zuen triestetar honek. «Zenoren...» obran Freud-en metodoak modu estrainio baten bitartez narratibari aplikatu zizkion. Zeno bere subkontzientean murgiltzen da, lehenago Stephen Dedalusek egin zuen bezala, introbertsio forma estrainua eta erretrorika oso berezia lortuz. Liburuaren lehen esaldia hau dugu: «Nire haurtzaroa ikusi?» Berriz denbora galduaren desafioaren aurrean gaude. Eta honela Rilke-k kantatutako duen

Triesteko mundura garamatza. Eta hirira zuzenki loturik doazen bizipenak, Svevoren kasuan, hizkuntzaren arazoari doazkio neurri handi batetan.

Triestek hainbat hizkuntza eta kultura nahasten ditu, eta kutsu kosmopolita du, beraz. Gogora dezagun, Trieste Joyceren iritean austro-hungariarra zela, geroztik italiarra eta azkenik jugoslaviarra izan zela. Joyceren azken lanean («Finnegan-en itzartzea») nabaria da giro babeldar honen eragin garrantzitsua, darabilen 60 hizkuntzako «koiné»-a ikusiz.

jabetzea eta idazterakoan erabiltzea oso neketsua egin zitzaion. Ia ia itzulpenaren parekoa. Bere hutsuneak sintaxian kokatzen direlarik, Eugenio Montale-ren eritziz irakurleak erraz zuzen ditzake.

«Zenoren kontzientzia» argitaratzea, Svevok berak pagatu behar izan zuen, bere lehenbiziko lanek ez baitzuten arrakastarik izan. Joycek Italiatik kanpo liburuaren hedatzean laguntza handia eman zion. Baina Svevo-ren talentu berritzailea bere heriotzaren ondoren onartu zen, ez beste. 1928ko Irailean kotoxe istripu batetan, lan intersgarri bat prometatzen zuen idazle hau hil zen. Bere liburuaren azkenean diozkunez, «Beste gaixotasunekin desberdinduz, bizitza beti da mortala. Ez du sendamenik onartzen».

ANTTON AZKARGORTA

—Trikitixa txapelketaren lehenengo eliminatoria—

GAZTEENAK ETA ONENAK

Aurreko igandean, hilak 17, ospatu zen hain espero genuen Trikitixa Txapelketaren lehenengo eliminatoria. Hemendik sei atera ziren **Azpeitian** egingo den bigarren eliminatoriarako. Hurrengo saio horretan berekin batera izango dituzte aurreko txapelketan finalista gertatu zirenak, **Martin** eta **Maltzeta** soinu-joleak izan ezik.

Parte hartu zuten bikoiteak hauetxek izan ziren: **Iñaki-Ramon** (Albiztur), **Tapia-Larraitz** (Lasarte), **Ospas-Sabin** (Mendaro), **Junkera-Ramon** (Bilbo), **Barrena-Bilbao** (Bilbao), **Fasio-Maurizia** (Artea), **Eduardo-Luis** (Basauri), **Txoko-Aranabaso** Zestoa), **Azkoaga-Uriarte** (Basau-

ri), **Arbe anaiak** (Elosiaga), **Pagadi anaiak** (Albiztur), **Zabaleta-Mutriku** (Bilbo) eta **Izer-Epelde** (Azkoiti). **Jausoro eta Lizarralde** (Bilbokoak) ez ziren agertu.

Ikusten denez, Bizkaitik, Bilbo ingurutik bati-pat, trikitilari asko bildu zen. Bai zahar eta bai gazte. Gipuzkoar askok pentsatu ere egingo ez genuena.

Klasifikatu, juxtu gazteenak egin ziren: **Iñaki-Ramon**, **Tapia-Larraitz**, **Junkera-Ramon**, **Pagadi anaiak**, **Zabaleta-Mutriku** eta **Izer-Epelde**. Zaharren behatz mugimentua ez baita gaztearena.

Kalitategaren gain zer-

bait esan behar eta, gauzaren batzuk esan beharko genituzke.

Esan dugu lehentxoago gazteenak nabarmendu zirela inor baino gehiago. Eta, horrela, **soinu** jotzeko horretan **Pagadi** izan genuen onentxoenetakoa gainera kontutan hartuta bere anaia pandero-joleak, ume bat izanik, bere lana itxurantzean eta pulamentuz bete zuela. Horrela jaso zituzten halako txaloak! Orain, dena dela, ezin ahaztu profesional mailan jarri ezkerro, kantatzen egin zituen desafinazioak ez dagoela barkatzetik.

Tapia hiloba ere ez zen hain gaizki ibili auspoarekikoan.

Pandero lanetan, **Epel-dez** aparte, beste gazte bat aitatu beharko genuke. Eta hau **Mutriku** da; Bilbotik etorria, Zabaletari lagunduz. Aurrekoak bezala, erritmoa oso garbi ebakitzen duena. Eta hain ondo jotzen duena. Edozeinek sinistuko ez lukeena jakingo balu, erdalduna edo euskara gutxi dakiena dela; nahiz eta bere saioa

oso ederki bete, igarritzen zitzaiona. Hau da, trikitilaria beti baserritarra edo ingurukoa izango delako ustea ustela geratzen ari zaigula.

Fasio eta **Mauriziari** dagokienez, nahiz eta Fasioren behatzen arintasuna ez hain bestekoa izan (edadean oso aurrera), Mauriziaren panderoarekin oso erritmo polita lortzen dute. Eta zaharretan bestea aipatuz, esan beharko **Eduardok** benetan liluratu-ta utzi gintuela holako edadean.

(80 urteak ez urruti beharbada) soinua hain ederki jotzen zuelarik; beste edozeinen pareko.

Nolabait bikoterik politena eta jatorrena jarri beharko bagenu, edota aurrera begira tradizio kutsuari hobetoen eutsiko liokeena, **Tapia** eta **Larraitz**, ez lirateke txarrak izango, nahiz eta pandero-joleak bere lanean patxada eta urte batzuk gehiago behar izan, betez ere erritmoa etetzeko horretan.

Baita ere, esan genezake, irakasle askoren ikas-

leak pasa direla (Epelarre, Tapia, Martin,...)

Jotzeko eran garbi dago Gipuzkoakoa ulertzeko errazagoa izanik, **Bizkaiakoa** nahiko bigarren mailan gelditzen dela. Horregatik, Bilborik datozen gazteenak hemen Gipuzkoako erak dauzkate ikasiak.

Ez ote dauzkagu bazter-tuegiak Bizkaiako erak?

Zenbait xehetasunetan sartuta, esan beharra dago inork berririk pieza berririk jo ez zuen bezala, egitu-

ra zaharreko soinuak ere ez zela agertu, Eduardorena izan ezik, eta hau ere Larrinaga azken modelokotakoa.

Ez zuten denek kantatu, eta esateko kantua trikitiaren arima denez, kontutan gehiago hartu beharko litzateke. Horregatik, adibidez, Sabinen desafinazioak Epelderren isiltasunak haina balio du, uste apalean. Ipurdiz edo hantzez jotzeak ez zuen puntutan eraginik eta honek beste gaia ikutzera garamatza:

Juradua eta publikoa

Hauk izan ziren juradokoak: **Juantxo Urbiet**a dantzaria, dantzarako erritmoari begiratzen ziona, **Antonio Sudupe**, panderoari; **Joxe Mari Iriondo** (Zaldibarko trikitixakoa),

Elkartearen erabakiz. Dena dela, xixtima honen akatsa zera da: trikitilari zenbait, bere lehenengo piezaren ustegabeko puntuak ikustean beste hiru piezatarako lur jota gertzen dela.

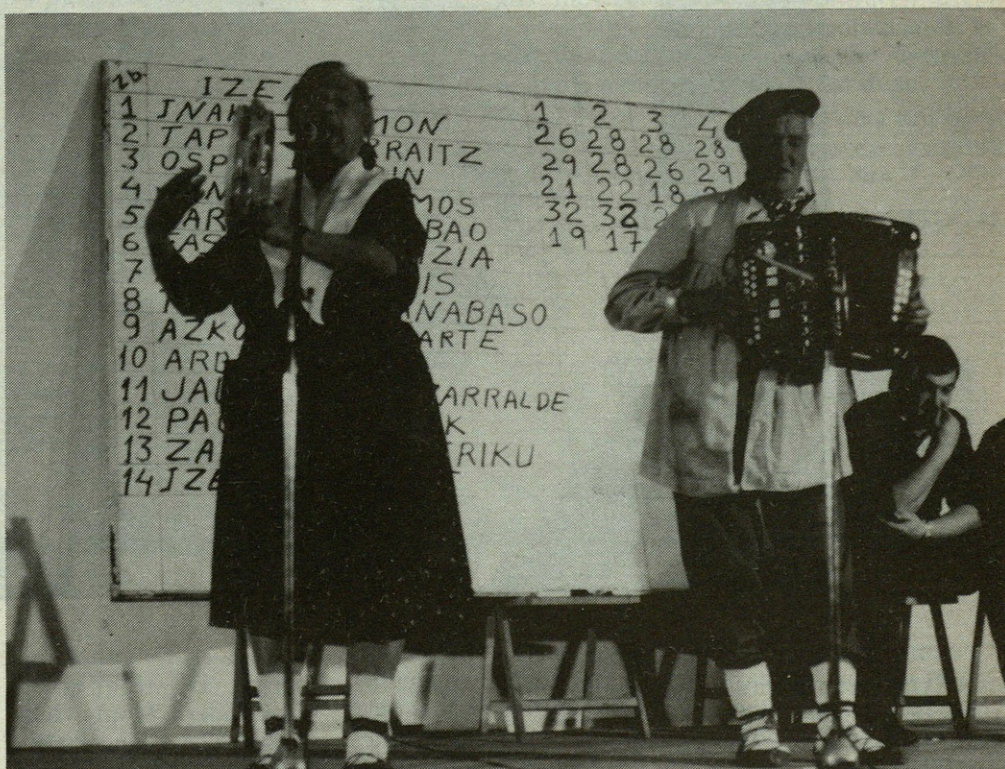
Baina jendea adi-adi egon zen puntuazio guztiak apuntatuz eta behar zenean txistu eginaz (ez baitziren denak konforme).

Adin aldetik, jendea ho-

esango nuke nik, joatea bakarrik ere ez baita gutxi).

Antolaketa aldetik, Joxe Mari Iriondok, (txapelketaren arima behar bada) ondo gidatu zuen. Altaboz hotsa, frontoietan ia beti gertatzen den bezala, ez garbiegia.

Eta, azkenik, esan genezake ematen duela trikitilariak nahiko lasai hartu dutela txapelketa, usai txa-

soinuari: **Pepe Yantzi** (soinu-jole famatua) bikotearen osotasunari begiratzen ziona. Bere lanean saiatu ziren, trikitixa, purrusalda, fandangoa eta arin-arin bakoitzeko puntuazioa jende-erakutsiz. Eta hau honela egin zen Trikitilari

geitamar bat urtetatik gorakoa. Eta betiko «girokak». Dena dela, errespeta eta lasai joan zen jaialdira aitona eta gaztetxo saioak, batez ere, gogotik txalotuz (zaharren kalitatea baino presentzia hutsa gehiago baloratu zela

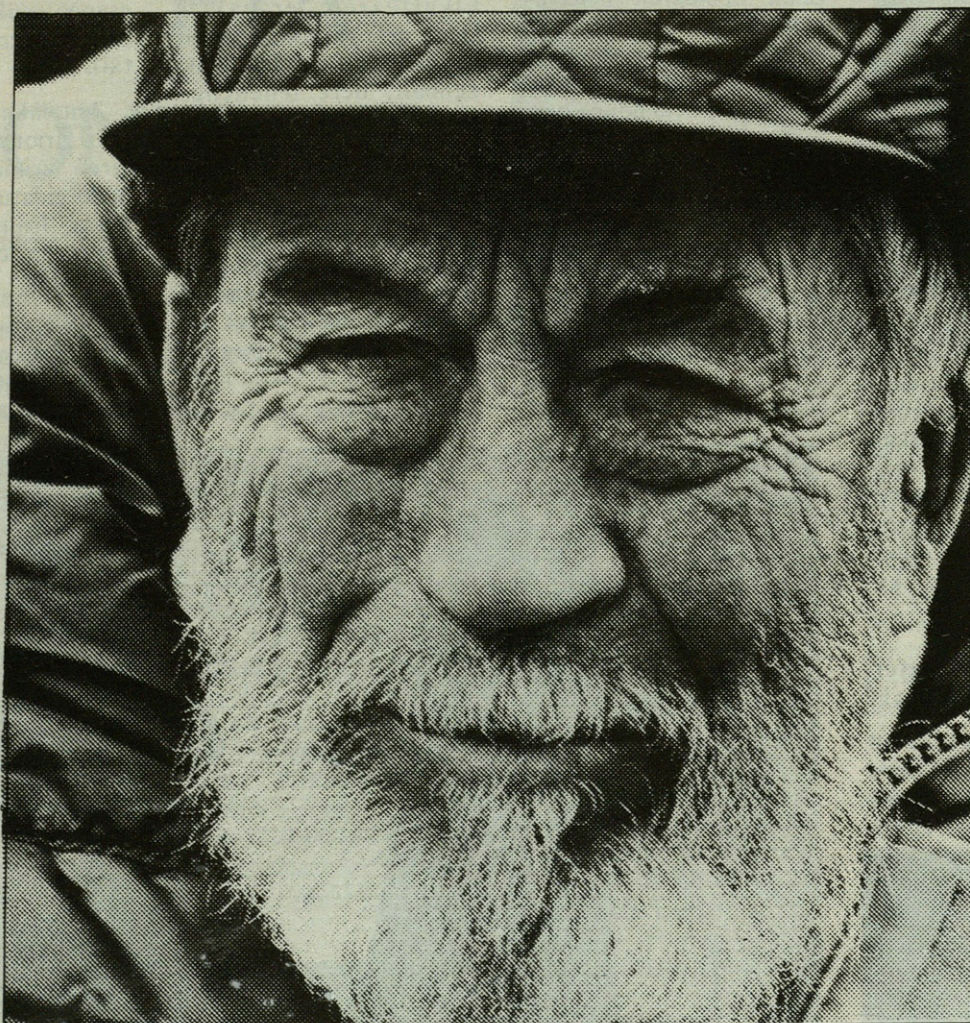
reko borrokarik gabe.

Halare, Azpeitiko semifinalen Martin eta Maltzeta, aurreko txapelketako finalistak, falta dira. **Zergatik?**

Beraiei galdetu behar.

MIEL AZKUE

HUSTON, MAITASUNA ETA HERIOTZAREN ARTEAN

Goethek bere «Wilhelm Meister» idatzi zuen geroztik, zenbait herriko literaturan ibilaldi nobela konstante interesgarri bat izan da orain arte. Hor dugu, alegia, Peter Handke-ren literatur lana. Bere «Carta breve para un largo adios» liburua azken urteetako adibide argiena izan zitekeen.

XX. mendiak ekarri duen zinema arte honek

testigua hartu dio literaturari eta zenbait filmetan ibil-bide baten ardatzaren inguruan egituratzen dira beste zenbait gai. Alemania eta Estatu Batuetan kokatuak gehienbat.

Sartaldeko (Far West) filmeetatik «road movies» edo kamino filmeetaraino, zinema moeta honen ekarpena handia eta sakona izan da. John Ford-en «Dos cabalgan juntos», R.

Sarafian-en «Vanishing Point», D. Hooper-en «Easy Rider», Monte Hellman-en «Two lane Blacktop» eta John Byrum-en «Generación perdida» filmek alde batetik, eta Win Wenders-en ia filmografia osoa («En el curso del tiempo», «Alicia en las ciudades», «El miedo del portero frente al penalty» eta «Falso movimiento» esate baterako) bestetik, mun-

duaren eta norberaren ikuspegi bat eskeintzen diguten filme hoberenak dira. Ez ditut aipatu gabe utzi nahi A. Tanner-en «Messidor» ezta Chris Petiten «Radio On» filmea ere.

Ibilaldi hauetan zehar pertsonaiak errealitatearen ezagupide baten atzetik doaz genienetan. Hala ere, badago horrelako moral batetik ihes egiten duten beste zenbait filme. Haue-

tan, pertsonaiak, nihilismoak markatzen duen giroaren inguruan sortzen den bidaia egiteko beharraz motibaturik, W. Wenders-en filmeetan bezala, toki batetik bestera mugitzen dira. Dena dela, pertsonaia hauek, berriro abiapuntura iristean, ez daude horregatik lehen baino urrutiago.

Beste batzuetan, berriz, pertsonaiak, bizi eta ikusitako guztiak beraien suposatu duen barne mina kontutan harturik, erabat aldatzen direla ikusiko dugu.

Hala ere, zenbait kasotan, inportantea ez da pertsonaiak jasotzen duen esperientzia, pertsonaia bera, aitzakitzat harturik, mundu konkretu baten erakusle bihurtzen bait da.

Gaur komentatu nahi dugun filmeak bere oinarrian badu konnotaziorik aipatu dugun egitura horrekin. Gainbegirada batez, John Huston-en «Paseo por el amor y la muerte»-n bikote baten ihesketa

ibilbide bihurtzen da. Goian aipatu dugunez, hemen ere pertsonaia hauen bidez ez dugu beraien maitasuna eta esperientzia bakarrik jasoko, ingurua ere errealitatearen adierazgarri bezala azaltzen bait zaigu. Bikotasun horretan J. Hustonek filmea bereganatzea lortzen du.

Argazki zoragarri baten bidez eta G. Delerue-ren musika ederraren laguntzaz, «Vidas rebeldes»-en zinegileak, ehun urtetako gerlaren hasiera eta bukaera ere ezagutu ez zituzten Foix-eko Heron eta Klaudia-ren ibilaldia kontatzen digu.

Askok (publizitatea tartean) militarismo kontrako filme bat dela hau kontentzitu nahi gaituzte, agian 1969. urtean, Hustonek filmea egin zuenean hain zuzen, hippien mugimendua bere gailurrean zegoelako. Baina «Paseo por el amor y la muerte» «Gerla alde batera utzirik, maitasuna egin» esaldia baino urrutirago doa. Filmeak ez ditu militarrik

bakarrik kritikatzeko, horiek sortarazten dituzten gizarte egiturak baizik. Boterearen oinarri faltsua ez dago, egileak dioenez, feudalengan soilik, egia osoaren eksklusibadutela aitortzen dutenengan baizik. Eta hor dago Elizaren kaso, eta berari egiten dion kritika.

892. Argian, Hustonen lanaz idazten nuen eta ez dut han aipatutakoa errepikatu nahi, baina ezta ere han esandako bereiztasun bat herriro esan gabe utzi. Huston-en filme askoren ardatzean bilaketa dugu. «El halcón maltés», «El tesoro de Sierra Madre» eta «Moby Dick» gehienbat, zerbaiten bila dabiltzan pertsonaiengan kokatzen dira. «Paseo por el amor y la muerte»-n, bikote protagonista, gerlatik ihes-eginez, itsasoruntz abiatzen da. Askatasunaren sinbologia honetan garbi azaltzen zaigu bidaiaren zergatia. Inoiz ez dira itsasoaren ispilua ikustera iritsiko, baina, Machadoren bertsoetan bezala, inportan-

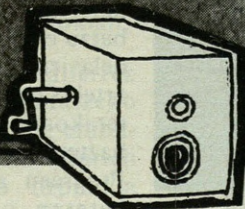
teena bidean datza. Hori da bide eta helburua.

Bestalde, Hustonen filme askotan bezala («La reina de Africa» gogora dezagun une batez), heriotza ez da amaia izan, gairapena baizik. Gizartearen baloreak dira hil zorian daudenak (eta Erdi Aroan zegozenak) eta ez pertsonaien idealak.

Hala ere, batzu Hustonek adierazten duen umorea enoratuz, erromantikoe-giak iruditzen zaizkielako, bikote hauen helburuetaz eta maitasunaz trufatuko dira. Beldur naiz, filmean proiektzioan zehar entzundako irriparrek ez ote duten gaurko sentikortasunik eza adieraziko, «Dallas» pozik eta seriozki hartzen dugun bitartean. Hala ere, batzuk maitasuna ere heriotzaren artean Hustonen pertsonaiek bideratu dituzten urratsetatik jarraituko dugu.

Txakurrak eta egia bereganatu duten guztiak zaunka hasi dira.

XABIER PORTUGAL

Sam Peckinpah-ren azken proiektua

Orain dela 5 urte Sam Peckinpah-k bere «Convoy» filmea bukatu zuen. Geroztik proiektu asko izan du, baina hala ere ez du aurrera jo. Jakin dugunez, berriro eman dio beste bira bat manibelari. Filmearen izena «The Osterman Weekend» izanen da, Burt Lancaster eta Rutger Hauer aktore nagusiak direlarik.

Robert Redford eta Oriana Fallaci

Gutxi da proiektu honetaz dakiguna. Bakarrik, R. Redford-ek, Fallaciren «Un hombre» liburuak jendearen izan duen harriera ikusirik, liburuaren egokitzeko baimena ordaintzea erabaki duela. Gehienok itxaropenaz hartzen dugun berri hau eratzetan, jakinaraziko dizuegu.

Bertolucci berriro lanean

Dashiell Hammett-ek idatzi zuen «Cosecha roja» zinemara eramango du B. Bertoluccik. Aktoreak zeintzuk izanen diren eta noiz hasiko den errodamena inork ez daki oraindik. Produzioa erabat iparamerikarra izanen da. Gaia alkohola kontrolatzen zuten taldeen kontrako burrukan kokatzen da. «Historia de un hombre ridiculo» filmeak izan zuena baino harriera hobea izan dezala espero dugu, guregatik eta Bertoluccirengatik ere.

X.P.

23 EKAINA: San Juan Bezpera

Noche de San Juan; Grupo Dagoll Dagom; Ricard Arilla, Joan Lluís Bozzo, Anna Rosa Cisque-lla, Anna Brianso, Miquel Periel, Berti Tobias, Jaume Sisa, Musika Sisa eta Kolaboratzaile pilo bat, Donostian, Victoria Eugenia, Urriak. 14.

«Hi! Noche de San Juanen kritika bat egingo diagu, ezta?» «bai, noski, egingo diagu». Hau ikusi eta hurrengo egunerako esaten nuen. Astebete pasa eta artikulua entregatu gabe nuen, nola ez! eta iristen da ordua eta egin gabe daukat. Eta obra gogoratu nahi dudanean, beste gauza batzuk bururatzzen zaizkit. Zenbatzen ditut gutxigora batean, obra honek jasandako kritika guztiak eta nere idatzi hau sobran ikusten dut, zer esango dut orain nik? Kontatu taldeari buruzko zerbait? Edo analizatu pixkanaka, espektakulua osatzen duten esketxak? Edo agian kontatu arratsalde hartan egin nuena antzerkian joan baino lehen. Dena da posible, Dagoll Dagomekoen espektakuluan bezala, dena neurri baten barnean noski, guk ere moderatuak izan behar dugu eta. Edo ez, utzi burua martxan eta ideiak irtetzen diren arabera pape-
ra pasa.

Estrenoan ezagutu genuen talde katalan hau, orain bi urte eta antzoki berean Pere Caldersen textuetan oinarrituriko «Antaviana», musika ikusi dugun honetan bezala Sisarena zen. Espektakulu honek oso gusto ona utzi zigun. Baina taldea berez zaharrragoa da, bederatzi urte ditu eta sortu zen garaian

antzerki independenteak gorakada handia bizitu zuen, gerora talde horiek beren bereizgarriak galdu gabe, guztiz behintzat, antzerki komertzialaren zirkuetoetan sartu dira. Bestalde guretzat ondo, bestela haien lanak igusteko aukera gutxi genuen eta.

Espektakuluari dagokionez zerbait esan behar-
ko noski. Hasteko oso abiapuntu politak dituela

obrak. Nahiz eta beste ikusmolde ezberdin batetik begiratu euskaldunok ere bereziki ospatzen dugu San Juan gaua, gure artean ere suak bizten dira alderdi eta auzo guztietan. Gau horrek guretzat ere badu magikotasun bat. Beste abiapuntua espezifikagoa da, gaia aurkezteko era musikala izan da, egitura Komedia Musikalarena da, eta komikotasuna da hari printzipala, gau ba-

tean zehar ibiltzeko, ahal zaion zuku guztia atera nahian. Obra begiratzeko bi puntu hauek behar beharrezkoak dira.

Taldeak dituen oinarriak bere sorterrian nabariak egiten dira, eta denak darama gainetik mineriaren oihala. Gaua zatitua ikusiko dugu, eta esketx batzuen bidez gure aurretik desfilatzen dute batetik pertsonek bera ordu ezberdinetan, eta bestetik gau berezi horretan aurki daitezkeen mota ezberdinetako tipoak, denak festa baten barnean, gau hori festa bat delako, eta festa hori berbera.

Noche de San Juanetaz hitzegiterakoan ezinbestekoa da Sisaren gaia ikutzea, baina ARGIAko beste ale zahar batean badago berarekin egindako elkar-
rizzeta samur eta gozo bat (nire artxiboa desordenaturik daukat eta ezin dut zenbakirik eman, barka).

Aktoreek beren lana ezagutzen dutela esan behar, naiz zenbait arlotan bazu espezializaturik daudela irudit, sei makarien arteko bat, eta dantza egiterakoan neskek mutilak bazterrean uzten zituzten. Progreen arteko elkarriketetan..., mozkorra..., duendea..., eta.

Eta ia beti bezala gertatu zait nola hasi jakin ez eta nola bukatu ere ez.

Esan genezake agian, TEATRO extra bat dela oraindik gure hirian, ez ginen estrenoko sesioan hiru pertsona baino gehiago bildu.

TeatrERO maiteak, honela gaurko funtzioa bukatu da.

Eneko OLASAGASTI

AMA maitea! edo DEUS mio!

AMADEUS

1982ko urriak 8. Antzoki Zaharrean (Donostia). «AMADEUS»; egilea: Peter Shaffer; zuzendaritza: Santiago Paredes; aktore-/sa nagusiak: Jose Luis Pellicena, Jose María Guillén eta Laura Cepeda; musika: MOZART eta SALIERI.

Peter Shaffer Liverpooldarraren obryhau ikusteko gogoak nituen. Nahiz eta «Bost Hatzentzat Ariketa» eta «Equuos», bere beste bi obra, ikusi gabe eduki.

«Amadeus» antzerki lanean Historiako datok hartuz, erahilketa baten inguruko intriga sortzen da. Interesgarritasuna Amadeus Wolfgang Sigismundus Mozarten heriotza estrainoaren inguruan ibiltzeak ematen dio. Mozarten heriotza estrainoaren inguruan ibiltzeak ematen dio. Mozart izenaren ezaguntasunak Mozart pertsonaren ezezaguntasuna dakar, eta pertsonaia histeriko eta neurrigabetua agertzen da eszenatokian.

Baina Peter Shafferrek istorio hau kontatzeko pertsonaia bitxi bat erabiltzen du: Salieri; Mozarten etsaia, musiko ospindua eta haren erahile hipotetiko. Bestalde, egileak erlijio eta musikaren arteko hartueman bereziak egiten ditu. Horrela Salierik bere arima Jainkoari eskeini diolarik, musika eskasa egiten du; eta Mozartek berriz, izaki inmorala izanik, Jainkoaren ahotsa konposatzen du. Salieriren tragedia musika jainkotiar hori berak bakarrik apreziatzen duela da. Berak hil ote zuen Mozart?

Gaiaren erdigunea ikuitu nahiz, esan dezadan ez zitzaidala eszenatoki gaineko obra batere gustatu. Batez ere, obraren pisua daraman pertsonaia jokatzen, hau da, Salieriren paperean aritu zen Jose Luis Pellicenak ez zuela maila eman. Bere hitzegiteko estiloa, azkarregia eta gaizki ahozkatua izanik, azkenerrako errepikagarria ezin zitzaidan. Salieri zaharra gazte bihurtzen den unea ez zegoen zainduegia.

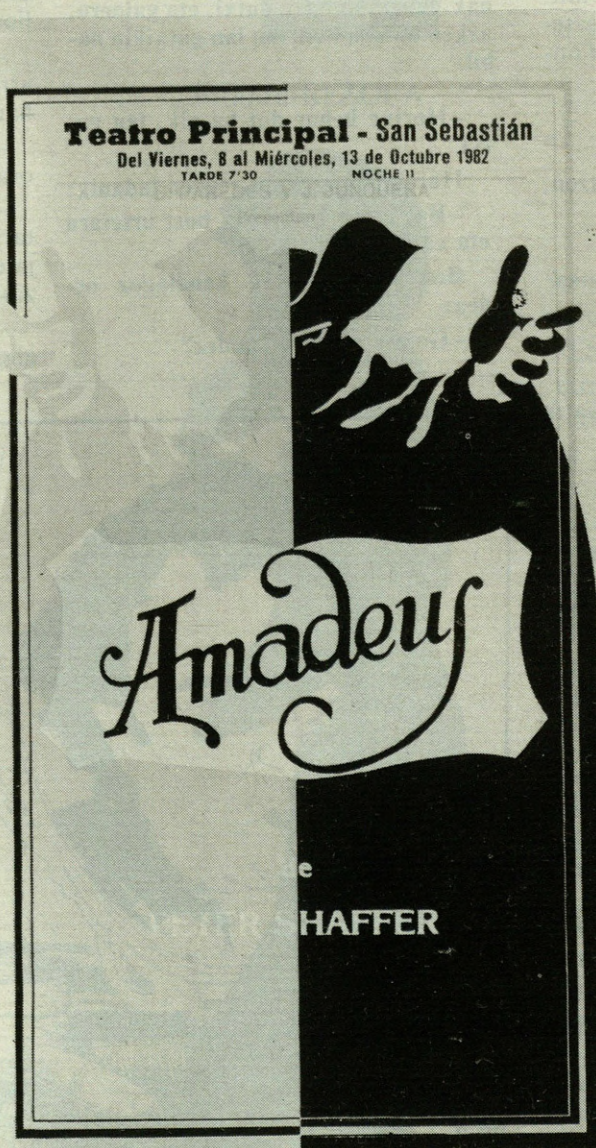
Akatsegin jarraituz, eszena-panelen aldaketan egon zen despista eta zarata. Aktoreek eszenatoki gainean elkarren kontra estropuz egiten zuten.

Jose María Guillén Mozarten paperean ongi aritu zela (heriotzaren eszenan esku erdi-hilaz orkestra zuzentzen sentimenduz batetako unea lortu zuen) eta beste detaile batzuek kenduz gero, timoaren irudipena sortu zitzaidan. Madriletik arrakastarekin datozen taldeek eta obrek hemengo ikuslegoa pozik uzteko beharrik ez dutela dirudi; han egin zuten, «probinztietakoa» espedientea betetzea besterik ez dela dirudi. Adibide gisa «Anillos para una dama» aipa genezake.

«Amadeus»ek mundu guzian zehar lortu du arrakasta. Hemengo egokitzek edo adaptazioak ez du piper erdi bat ere balio.

Salieriren azken hitzak bereien gain hartu dituztela dirudi: «Mundu guztiko mediokreak, nik barkatzen zaituztet!!».

ANTZA

Jaio ta hazi

Lazkao-Txikiri behin galdetu omen zioten:

—Joxe miel, Zu non zara jaioa eta hazia?

—Jaioa Lazkaon, hazia inon ez.

Stopa ikusi bai

Ba omen zihoan Lazkao-Txiki bere kotxea hartuta eta halako batetan trafikoak inguratu eta kristorenak botatzen hasi.

—Baino zuk ez al duzu stopa ikusi.

—Stopa bai, Zuek ez!

Datxa

Neskato gizarajoak, ahozkatzeko zailtasunak izan eta larri xamar ibiltzen omen zen nahi zuena adierazteko. Egun batetan sartzen da etxe ondoko dendara:

—Zer nahi duzu?

—Datxa.

—Barkatu baino ez dizut ulertzen, zer esan dizu amak eramateko?

—Datxa.

—Nola? Nola? Gatxa ala mahatsa?

—Da-Txa! Erantzuten dio gero eta amorrazio handiagoz.

—Baino gatxa ala mahatsa?

—Da-Txa! Joan txaitzez popatik hartxera!

Moja haurdun

Behin batetan ari omen zen moja bat bere irakurketa ispirituala egiten eta irakurtzen omen du: «Ama Birjina haurdun zegoen». Irakurri eta harrituta gelditu ere, inoiz ez bait zuen horrelakorik irakurri. Joan zen Ama Nagusiarengana eta bere kezkak agertu zizkion:

—Begira, Ama Birjina haurdun zegoela irakurri dut eta ez dut oso ondo ulertzen zer esan nahi duen horrekin.

—Ba, begira, Gabonak inguratzen ari zirela, eta orduan, ba badakizu, ba, kezkak handitzen ari zitzaizkiola beste horrengatik ere, badakizu, ulertzen didazu ez da?

—Bai, bai! Ulertzen dut zer esan nahi didazun.

Handik bi astetara apaiza aitortza egitera dihoakie eta honengana iristen denean:

—Eta zuk ba al duzu ezer esan beha-

Lanerako zaletasun gutxi

Ataun alde horretan ere ba omen zegoen herri guztietan izaten diren erdi-jautxo famili horietako batetan lanerako joera handiegirik ez zuen seme bat.

Gurasoak nazkatuta eta herrian zegoen hartotz batengana bidali zuten, ea harek lana ematen zion eta zerbaitetan hasten zen. Bazihoan haroztegi-
ra eta:

—Egunon, Joxe! Gurasoak bidaltzen naute, ea neretzako lanik baduzun.

—Eta horiek al dira lan eske etortzeko orduak? Goizeko hamaikak dira eta! Ordu horietan lan eske datorrenak, lanerako gogo gutxi, eta gainera, azken bolada honetan lan gutxikin nabil.

—Horixe behar dut ba nik, lan gutxi.

Harotza nazkatuta zegoen jadanik:

—Ba, zatoz hemendik bost urtetara eta ea zerbait badudan.

Besteak malaletxe handiagoz ordea:

—Goizez ala arratsaldez?

Zapatari lotsagabea

Apaiza meza ematen ari zen eta fededun gehienak erdi lotan. Sermoiaren garaia iristen denean:

—Eta Jesukristok 5.600 ogi ta 5.600 arraiekin Sgizon eta 7 emakumeri jaten eman zien.

—Jua! Jua! Jua! Zapataria lasai-lasai ari da farrezka eliza erdian.

Meza bukatzen denean apaizak sakristauari:

—Gure zapatari hori erotuta al dago edo?

—Baina ez al zara konturatu esan duzun astakeriaz? Eta esplikatu egiten dio esandakoa.

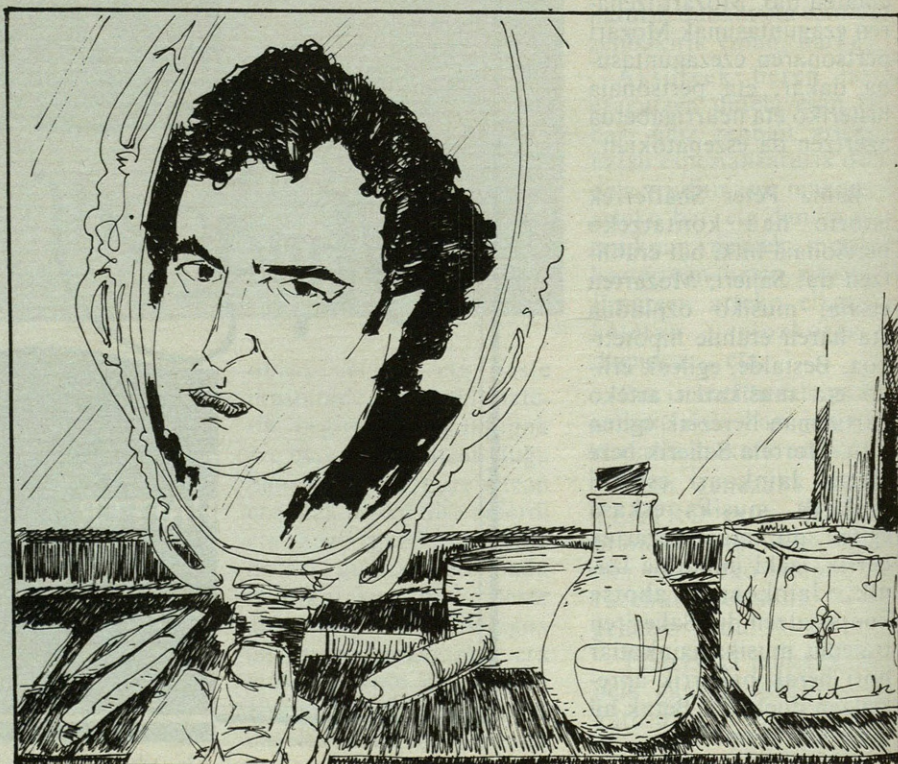
Hurrengo urtean ordea kontu handiagoz irakurri zuen eguneko ebanjelioa:

—Eta Jesukristok, 5 ogi eta 7 arraiekin milaka gizon, emakume eta haurri eman zion bazkaria.

—Jua! Jua! Jua! erantzun ordea oraingo honetan ere zapatariak.

—Beno! Zer dugu oraingoan zapatari jauna. Zuk nola emango zenieke jaten hainbeste pertsoneri? —erantzun zion apaizak asaldaturik.

—Jesukristok utzitako sobrekin, alegia!

«EUSKAL TELEBISTA»

Ramon REZOLA

Promesa onak entzunagatik
aspalditikan hasita,
kezkaturikan gaia honetaz
nabarmen gaude jarrita,
harritzekoa batere ez da
bera urrun ikusita,
beharrezkoa zaigunez gero
orain! euskal telebista.

Berehalaxe azal dadila
pentsamoldean duguna,
zerbaitegatik Ama! euskara
betidanik da kuttuna;
iragarpenen ondorioaz
bai etorkizun iluna,
euskal herria euskara gabe
ezin izan euskalduna.

Agintarien joerarekin
nola? alaitu bizitza,
irratietan da telebistan
ukaturikan hizkuntza,
hau konpontzeko asmorik gabe
alper-alperrik gabiltza,
bestela berriz badatorkigu
euskararen heriotza.

«Diglosi» mailan hainbeste urte
daramagu bizkarrean,
hala ta guztiz jendetza dabil
oi patxara ederrean!,
konturatzea nola? pentsatu
telebistaren aurrean,
erdara hutsez ikusi arren
hau! euskaraz beharrean.

Urte berrian izango dela
hauxe dugu agindua,
entzundakoan bat jartzen baita
itxaropenez galdua;
gezurra bada euskararentzat
benetako ahuldua,
egia bada indar aldetik
izango da ugaldua.

Hasieratik onar liteke
ordu batzutan emanez,
pixkana-pixka goruntz joanik
engaiaturik eginez;
emankizunak geure hizkuntzan
soilik gainera beharrez,
lehen bait lehen etor dedida:
FUSKADIREN ZORIONEZ!

HAUTESKUNDEAK: Beste manifestapen mota bat

Hauteskundeak berri? Oraitxe bukatu dituk eta! ARGIAko hauek berandu zetozek beti bezala... edo antzekoren bat pentsatzen jarria zara honezkero zure baitan. Hala da. Arrazoia dukezu. Ahalegin guztiak egin dituzte politikoeak. Aspertua senti zaitezke. Utz iezadazu ordea hauteskundeaz maiz esan den, eta oraingo hauetan ia ahamantzia izan den, zenbait gauza gogora diezazudan.

HAUTESKUNDEAK: SISTEMAREN HARMA

Pentsatzen da hauteskundeak eta erreferendumak dituen erregimen bat demokratikoa dela. Bai zera. Francoren garaiko erreferendumak eta por el tercio familiar-eko hauteskunde haiek, demokrazia suposatzen al zuten bada? Ez ezta? Francok zerabiltzan nahi zuenerako.

Abia gaitzen hortikan eta galde dezagun orain nork hautatu zuen estatuak erregimen «demokratiko» bat behar zuenik. Erreformaren aldeko erreferendumean herriak hautatu zuela esango dizute. Baina jakina da erreferendum batean galdatzaileak nahi duena lortzen duela, galdera egiteko moduagatik bakarrik. Bada, frankismoarekin jarrai ezin zezakeen sistema haren nagusiak izan ziren galdera egin zutenak. Beraiek «demokrazi» kontrolatu batean sar gintzen interes handiena zutenak. Neurriak behar zituen ordea boterean zegoenak «demokrazia» eskutatik ihes joan ez zekion.

Hauteskundearen falazia bat da talde itxiei botoa eman beharra, partidu politiko batetako buruari botoa eman beharra. Ez zaio galdetzen jendea zer pentsatzen duen huntaz edo hartaz. Ez zaio eskeintzen berak ezagutzen duen norbaiti botoa ematea. Jendeak ezagutzen ez duen partidu batetako izen ezzagun batzuri ematen dio bere botoa. Ez da gainera informazio zera hau bakarrik nagusi dena. Boto «utila» eskatzen zaio halaber; kanbioaren alde, ezer gera ez dadin, kolpistek amexarrik izan ez dezaten. Ez da «guk hau diogu», zer iruditzen zaizu»; baizik eta «guk agindu behar dugu, ze bestela...».

Beste falazia bat da «mass-medi» erabilera. Inori ez zaio harrituko hau

entzutea, baina erreplikatu beharra dago behin eta berriro. Lehen ez zuen inork sinisten «La Voz de España», Radio Nacional edo telediarion esaten zena. Beti ematen zitzaion buelta informazioari. Radio Paris-en zain egoten ginen. Orain aldiz, dena tragatzen dugu. «El Pais»-ek dioena egitzaz hartua da. Inork ez du kuestionatzen irratia, nola telenortek, nola telediarioak manipulatuak izan daitekeenik ere. Eta ajenziak dira nagusi. Nahi dutena sartzen digute «informazioa» emateko orduan. Zenbat aldiz atera dira H. B. ren mitinak edo gizonak telebistan? PNV kexu da TVErekin, askoz ere maizago agertu ba da ere. Zer nolako tratua dauka E.E.k TVEn, ez Suarez, ez PNV atera ez diren momentutan beraiek atera daitezen? Hurbiletik iluna bada, zer ote da Fraga, Lavilla eta Feliperen kasutan? Ez dakit saltsa hauetan sartu behar nuenik ere, botereak, diruak erabiltzen baititu mass-mediak, eta hori guztiok dakigu.

Falazietariko azkena da botoak kontatzeko modua. Nork hautatu du Hont-en lege hori? «Konstituzioak onartzen du» esango digute, baina guk ez genuen konstituzioa onartu ezta? Beraiek onartu zuten. Beraiei interesatzen zaie Hont delakoaren sistema hori, ze gauza jakina baita kontatze-sistemak ere pisu galanta duela diputatuak alde batekoak edo beste-koak izan ditzeten.

Eta lan-eguna izatea, eta osteguna izatea, eta...

EZKER ABERTZALEAREN-TZAT BERNABEU BEZAIN ARROTZ DIRA HAUTESKUNDEAK

Guztiorren aurrean hor dugu ezker-abertzalea (KAS alternatibaren aldekoak), batere irratik gabe, telebistarik gabe, milioekin erositako fitxaje politikorik gabe, kanterako jendearekin bakarrik... eta hor doa besteek markatu dioten zelai-joku horretara ahal duena egitera. Ezker Abertzaleak ez du erreformaren sistema onartu, ez eta Hont-en legea, ez dauka mass-mediak erabiltzerik... eta halaz eta guztiz ere besteen terrenuan jokatzeko erabaki du. Arbitraria, publikua eta beste eki-

pua kontra dituen kanpofubol batera joan da jokatzera.

Zer egingo du hauteskunde hauetan? Kondizio guzti horiek ikusita galdu egin behar duela ematen du. Ez litzateke batere arraroa galtzea. Enpateak berri garaipen handia suposatuko luke. Positibo bat puntu bat, oso garrantzitsuak ligaren azkenerako, ze ez dugu ahaztu behar ezker-abertzaleak liga irabazi behar duela eta ez partidu bakar bat, ezker-abertzaleak iraultza egin behar du eta ez hauteskunde batzutan irabazi.

Lojikoena beraz, kondizio hauetan eta igarotako azken urte hauetan jasandako tarjeta roja guztiekin, boto-tan jaistea litzateke.

Baina hori gertatuko ez balitz? Enpatatu edo irabaziko balu ezker-abertzaleak? Zer esan nahike luke horrek?

Bada, kondizio bereziak dituela ezker-abertzaleak. Oso forma ederrean aurkitzen dela eta inoiz baino indar handiagoa duela. Esan nahiko luke sistemaren, jokoaren, legeetaz ohartu den uste baino jende askoz ere gehiago dagoela. Esan nahiko luke jende guzti hori pronto dagoela edozein momentutan lanen bat edo beste egiteko.

HAUTESKUNDEAK: BESTE MANIFESTAPEN BAT

Hor doa bada ezker-abertzalea hauteskundeetara. Ez doa parlamentariak hautatzera, ez baitira Morilera joango, manifestatzera baizik.

Zerbait ona lor daiteke hauteskunde hauetan: ezker-abertzalearen mugimendua batzea eta antolatzea. Antolaketaren aldeko urratsik handienak eman daitezke hauteskundeek sortzen duten giro berexi horretatik abiatuz. Hori aprobetxatu beharrekoa da, ezin bestekoa da liga irabazi nahi bada.

Baina bestela... hauteskundeak ez dira beste manifestapen bat baino. Joseba Arregiren omenezko beste hura bezalakoxea, edota Bilhoko «espresio askatasun»-aren aldeko haren antzekoa. Bana hana egingo da manifestapena, hala eskatzen baitu sistemak. Baina betiko oihuak izango ditu baikoitzak gogoan botatzeko orduan.

Joxe MOLLARRI

**138
OFICINAS
500.000
CLIENTES
75.000
MILLONES**

DE AHORRO, EN SOLAMENTE

21 años

Eskeerrikasko!

CAJA LABORAL POPULAR

LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
taloi edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GUIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA